

19. IV. 1948 g. 80/48.

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

ROČNÍK XXVIII **4** DUBEN 1948

ČASOPIS ÚSTŘEDNÍ MATICE DIVADELNÍHO OCHOTNICTVA ČESKÉHO V PRAZE

DRAMATICKÁ DÍLA Al. Jiráska, Al. a Vil. Mrštíků, V. Štecha, Gabr. Preissově
a všech ostatních významných českých dramatiků

dodá obratem Divadelní nakladatelství a knihkupectví Otakar Růžička
Praha II, Karlovo nám. 30. Telefon 280-07, 749-63

20 ROKŮ POCTIVÉ PRÁCE PRO DIVADLA

a získané bohaté zkušenosti vám zaručí, že vaše

J E V I Š T Ě

BUDE K NEJVYŠŠÍ SPOKOJENOSTI NOVĚ ZAŘÍZENO NEBO STARÉ OBNOVENO

Stojkové dekorace — horizonty — opony — i celé výpravy dodá
bývalý šéf výpravy a divadelní mistr

JOSEF POKORNÝ

PRAHA II, TROJANOVA 12 - TELEFON 440-83

Výhodné platební podmínky a zvláštní slevu poskytují výhradně
v roce 1948 a veškeré porady v tomto oboru zdarma

NA OVOCNÉM TRHU ČÍS. 17 • TELEFON ČÍS. 374-74

najdete ZNÁMOU PŮJČOVNU KOSTYMŮ **Aži Huňkové,**

která doporučuje svá oddělení kostymů pro divadla, karnevaly, plesy a dětské pohádky.

Upozorňujeme, že i svatební obleky pro nevěsty a družičky půjčujeme k úplné spokojenosti P. T. zákazníků.

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

ČASOPIS ÚSTŘEDNÍ MATICE DIV. OCHOTNICTVA ČESKÉHO V PRAZE

ROČNÍK XXVIII. ČÍSLO 4

V PRAZE DNE 1. DUBNA 1948

Vezměme si příklad z národní fronty ochotníků -
dobrovolná disciplína at' je

Vás

Jan Masaryk
17. III. 47

Historické dny únorové, obrození Národní fronty, spontánní souhlas lidu s vládou Klementa Gottwalda a její horečná snaha o zdoání všech úkolů svědčí, že byl vnesen nový duch do státního řízení. České ochotnictvo postavilo se jednoznačně do řad pokrokových občanů naší lidové demokratické republiky, aby tak prokázalo znovu, že je si vědomo jak svého úkolu, tak svého postavení v kulturním životě našeho státu. A zprávy, které podávají naše akční výbory jasně ukazují, že ochotnictvo ve svém celku vědělo vždy, kde je jeho místo. Že to vědělo, potvrzují slova zesnulého ministra zahraničí Dr. h. c. Jana Masaryka, který 17. srpna 1947 při XVII. Jiráskově Hronovu napsal do pamětní knihy ÚMDOČ hořejší slova.

Je možno, aby krásnějším a jasnějším způsobem byla oceněna práce těch, kteří pomáhají na výstavbě republiky všemi silami a ve všech volných chvílích? České ochotnictvo jednalo vždy v pravý čas. Bez rozmyšlení se postavilo na stranu toho, jemuž sloužilo — svého lidu. Vždyť český ochotník od nepaměti prováděl sblížení všech stavů a na jevišti stavěl vedle zámečnicka soudního radu z povolání, vedle švadlenky studenta, vedle zemědělce učitele nebo živnostníka. Lámal šosáctví měšťáctva, spojoval venkov s městem, rozbíjel stavovské přehrady, sdružoval příslušníky všech politických stran a učil je lásce k národu a vlasti, jak mu to přikazoval odkaz J. K. Tyla. Byly to jistě jeho myšlenky a jeho příklad, který určoval cestu a smysl práce našeho ochotnictva.

Prováděná očista i v našich řadách přispěje k ozdravení života spolkového, odstraní ty, kteří neměli kladný poměr k naší práci, snižovali ji nekázní, nesvorností a podrýváním pracovní morálky členstva. Dočkali jsme se konečně vydání divadelního zákona, jimž budou splněny, jak pevně věříme, požadavky našeho sjezdu v roce 1946, t. j. povinné školení našeho ochotnictva, vlastní dramaturgie, odstranění dávky ze zábav pro divadla vůbec i to, že v ÚMDOČ budou spojeny všechny složky, hrající divadlo, aby jednotně v síle i myšlení, společnou prací se staraly o kulturní rozkvet naší vlasti. Ústřední akční výbor divadelního ochotnictva českého, který byl ustaven 10. března t. r., připravuje půdu k požadované jednotě a vyvine všechno úsilí, aby z ochotnictva zmizely zjevy, jeho pověst snižující, aby ochotnictvo se stalo šířitelem státně politické výchovy, směřující k stvoření nového českého člověka.

Chceme věrně dostát všem závazkům, vyplývajícím z nových úkolů. Je k tomu třeba dobré a pozitivní vůle, odpovědnosti a kázně. Jdeme do nové doby, lepší a zdravější. Je na nás, abychom, jako vždy, obstáli a stali se vedoucími kulturními činiteli v malých i největších místech republiky.

Josef Hudeček

Také Rubeš vystoupil v novele »Pan amanuensis na venku« proti rozervanosti a světobolu, šířícím se jako nějaká výstřední móda mezi mladými lidmi, takže i v cizině se začínalo proti tomuto nezdravému umění brojit.

Připojíme-li od Tyla ještě slova z »Lásky básníkovy« (1840) i ze známé povídkové črty »Rozervanec«, seznáme, že úsudek Tylův nebyl pro dobu, v níž byl napsán, nikterak odsuzující a nepřátelský. V první práci (»Pomněnky z Roztěže«) píše r. 1840:

»Přehodiv kabát přes rameno, bral jsem se vedle potoka k Roztěži, se mnou šel Máchův Máj. I četl jsem a četl — ale . . . musel jsem . . . krásný kolem svět jako v nějakém kouzelném zrcadle ještě krásněji si představit, abych lítostí a bolestí nepovzdychl, že se na takovém rozkošném světě také tak smutné věci vyskytují, jako byla příhoda na podzim r. 1836, kdyžto jsem nad smrtí nešťastného přítele, v prsou svých božskou jiskru nesoucího básníka »Máje«, zaplakal! — Requiescat in pace et lux perpetua luceat ei! . . . Já ho miloval, a láska moje musila zde o něm zmínku učiniti.«

V »Rozervanci«, oné Wahrheit und Dichtung, všímá si Tyl nejprve rozervanosti vůbec, aby pak líčil spor mezi zástupcem tohoto směru Hynkem a jeho odpůrcem Karlem. Tyl tu celkově správně oceňuje sebe, Máchu jako zástupce literárního směru i člověka, žárlivého a rozpolceného mezi láskou a vášní, mezi vysněným ideálem a skutečností, což vše je potvrzováno svědeckými výpověďmi (též Lori) i korespondencí a zápisníkem Máchovým. Pokud žárlivosti se týče, náleží tato kapitola spíše do historie o účinkování Lori v Kajetánském divadle, nežli k otázce sporu Tyl-Mácha, kde je přece jen podružná. Citujme zde ještě tři úryvky z Tylovy práce »Rozervanec«,

z nichž poslední dotýká se právě Lori (v »Rozervanci« Beata):

»...Ale to se právě neděje. Všechny básně jeho točí se jako mátonohé okolo ztracené vidiny, a jediný jejich refrén je: Zmařená touha nebo něco podobného... Každá krupěj srdce jeho, každá jiskra myslí jeho je poesie, ale svévolně poklady ruší, jimiž ho nebe obdařilo — nutí se k něčemu, co mu dáno není, a tím se míjí s cílem, kterýž mu vykazala vlast a kterýž by nalézti mohl v řadě nejzasloužilejších o literaturu naši matadorů!... Avšak to je právě, co z každého slova, z každé myšlenky u Hynka vysvítá. Ta věčná bolest jeho je nastrčená larva — a v tom zakuklení chce být interesantní... Mimo to nelze Hynkově poesii v národu se ujmouti a kořeny své v život jeho rozložiti. Nevyrostlat z jeho semene, neutvářela se dle ducha jeho!... (Říkal jsem Hynkovi:) Pamatuj se, abys nadvětrné i podzemní duchy nebouril pro bublinu, kteráž na tichém jezeře tvého života vyskočí (bublinou byla míněna Beata).«

Také poslední zmínka Tylova o Máchovi z r. 1841 je kladná:

»Snad žádný spisovatel český nepodal ve svém dosti krátkém působení na poli literárním tak nekonečnou nit k upřádání úsudků, co noc a den proti sobě stojících — jako Mácha. S ostrou i tupou zbraní postavili se proti němu nepřátelé, povykující, aby po všech končinách slyšeti bylo, že jest od kritiky do klatby dán! — A přátelé se horšili. Což měli také dělati? Brániti jej? K tomu byl on sám schopný dost — a nejlepší obranou jeho byl by nový plod ducha jeho býval.« (»Ještě něco k povšimnutí«, 1841.)

Tyl se tedy mezi takové lidi nepočítal, neboť jeho vztah k Máchovi byl pouze kritický, nikoliv nepřátelský.

RICHARD HAVELKA:

Adolf Krössing v Rozmaru

(K 20. výročí úmrtního dne nezapomenutelného Vaška z »Prodané nevěsty«.)

Domníváte-li se, že k poslednímu vystoupení Adolfa Krössinga došlo na Národním divadle, jemuž tak dlouho a poctivě sloužil, mýlíte se. Asi byste neuhodli, kde. Povím vám to krátce: na maličké scéně kabaretní.

Ale nebyl to kabaret, jak si jej představujete dnes, nevystupovali v něm kouzelníci, žongléři a tanečnice (kteřáž poznámka nesleduje snad úmysl snižovat tato povolání), nýbrž kabaret asi onoho typu, jak jej u nás vytvářela »Červená sedma« za vedení Jiřího Červeného. Kabaret literárního ražení, odpovídající v zásadě vzniku kabaretu vůbec. Že vznikl v Paříži, kde mladí i starší literáti přednášeli své práce, všichni víte.

Nuže, sláva »Červené sedmy« nedala spát několika nadšencům a založili proto v roce 1918 (letošní rok je pro hrstku zbylých také rokem jubilejním) »Akademické kabaretní sdružení Rozmar«. Stal jsem se pod jménem Rýšovský jeho vševládným direktorem, uměleckým po-

radcem pak nikdo menší, než primadona Národního divadla Růžena Maturová. A nastala doba úporného přemýšlení, jakým esem přetrumfnouti »Červenou sedmu«. Po několika rozbězích v různých částech Prahy jsme na to přišli. Něco, co Praze chybělo: kabaret v přírodě.

Městská rada nám povolila postavit si jeviště pod verandou vyhlídkové restaurace na Petříně. Vyrostla společnou prací všech roztomilá scénka, na níž bylo radostí pracovat.

Pokus se plně podařil. Zahajovací představení — nábito. Při devíti stech místech! První sedadla obsadili »sedmičkáři«, zvědaví na novou konkurenci.

A již prvé číslo, prolog, mělo úspěch. Jak by ne! Novinka! — Po prvé se vyhrne opona, ale na scéně nikdo! Aha, radují se »sedmičkáři«, první »koks«! — Ale nebyl. Musí se prolog odríkávat na jevišti? Proč by se nemohl mluvit se střechy verandy? Když kabaret v přírodě, proč by musil interpret vystoupit ve fraku? Proč by to nemohl být polonahý faun, zahalený v tygří kůži, se syringou v ruce? Rašek, tak se ten faun jmenoval divadelním jménem, měl neobyčejný úspěch, a Rozmar s ním. — Ledy byly prolomeny. A jen tma v hledišti nám bránila se přesvědčit, blednou-li »sedmičkáři« zavisť. Ale bledli docela určitě. Svědčí o tom poznámka jednoho z nich, byl to, tuším, Ruda Jílovský.

Se stanoviskem Tylovým souhlasil i básník, který jinak těžkou baladičností byl blízek uměleckému založení Máchovu. — Napsal K. J. Erben v dopise z r. 1842: »Konečně projevil se v nejnovější době byronismus a duch moderní rozervanosti a počal se v naši poesii vkrádati. Mladí básníci zamílovali si obrazy temné, hrozné, myšlenky o smrti a hrobu bez vyššího cíle, nařikajíce na bolest, jejíž příčiny neznali, honili se za nějakým ztraceným ideálem atd. Než duch ten narazil na veliký odpor u většiny našich spisovatelův, a národa tak slabě se dotknul, že o něm málo či spíše nic neví. Náš národ se nehádá a nepře s Bohem, sám se sebou a s ostatním světem. On je duševně zdrav, a proto i živ a vesel. Ačkoliv neštěstí cizí snadno jeho dojme a k slzám až pohne, tak zase naopak své vlastní skutečné nesnáze bez velikých žalob a nářků, ano téměř lehkomyslně nese.« Básník »Zlatého kolovratu« a »Záhořova lože« nedovedl se ztotožnit s bezútěšností literárního směru a negací, která může znamenat umění, ale nebude konstruktivním prvkem, zvláště ne na divadle, kde jako dnes bylo i tehdy třeba aktivní komedie tvůrčích sil a ne pouhého boření starých hodnot bez schopnosti vybudovat nové.

I z tohoto dopisu je však vidět, že se nebojovalo jenom o literaturu a moderní umění dramatické, ale přímo o samu podstatu národního ducha, kterou vystihoval lépe J. K. Tyl. Ostatně dílo Máchovo zvítězilo právě místy, líčícími nádheru přírody a lásky, nikoliv oněmi částmi, naplněnými rozervaností a úpadkovou machinerií. Právě ony části však vynikají neskonale nad dílo Tylovo a ukazují, k jakým výsledkům mohl Máchova dospět v pozdějším vývoji; v době před vznikem »Máje« bylo však prvenství Tylovo pro vedení samostatného divadla nesporné.

Máchův spisovný romantismus a Tylův dra-

Nár. umělec Václ. Vydra st.
jako Perun v Tomanově hře »Slovanské nebe«

matický i belletristický realismus vyvěral z duševních hlubin obou spisovatelů, jichž kroky směřovaly jinými cestami lásky i přátelství. Poslední cit byl tu obzvláště důležitý, neboť kamarádství mělo sdružovat celou společnost v úsilí o divadelní rozkvět malostranského stánku.

(Dokončení)

Představení minulo bez nejmenší chybičky, spokojenost všeobecná, ale my měli v záloze ještě jedno překvapení. Představte si nádhernou červencovou noc na Petříně, obecenstvu se ani nechce domů, leč musí. V tom byla nařízení magistrátu i policie neúprosná. Nebyl to snadný problém, uvážíte-li, že většinu návštěvníků tvořily mladé dvojice. Byl však zdolán, poněvadž jsme jej předvídali. Jakmile zhasla jevištní rampa a rozsvítla se světla v zahradě, zahájili »Rozmáři« společný odchod. Každý z nich s ozářeným lampionem v ruce, osmičlenný smyčkový orchestr hrál do pochodu oblíbené písničky a všech devět set návštěvníků se připojilo. Že se u Máchova pomníku improvisovalo zastaveníčko, je samozřejmé. Nezapomenutelné chvíle z revolučního roku 1918! —

A při té příležitosti jsem zaslechl (jaký bych to býval direktor, kdybych nebyl všude nastavoval uši, jsa lačný kritiky) onen Jilovského povzdech, adresovaný Jiřímu Červenému: »Ti kluci to dělají fajn!« Nebyl to právě výrok literárně stylisovaný, ale hrál. Nebyla to závist, ale uznání. Ostatně, sedmičkáři byli »taky fajn kluci«, stejného stáří s námi, jak o tom svědčí pozdější styky »Rozmaru« s »Červenou sedmou«.

Čtenář se snad ptá, jaké to všechno má spojení se vzpomínkou na Adolfa Krössinga. Hned to povím.

Na Petříně jsme hráli denně. — Jedni do dvou v úřadě, jiní na technice či na universitě, kam koho povinnost volala, odpoledne se psaly nové věci a zkoušelo, večer představení. Program se měnil každých čtrnáct dní, krom čísel zvláště úspěšných, jako moje aktová »Tipmamse-ka« či zpracované Nerudovy črty »Kuchyně na trhu« (obě hry zadávalo divadelní zastupitelství »Máje«), které se udržely na repertoaru plně dva měsíce. O těch »Kuchyních na trhu« povím vám později, povolili mně redakce tolik místa, zajímavou příhodu jak pro ochotníky, tak pro herce z povolání. Něco, co komentovali představení přítomní členové Národního divadla slovy: »To tu ještě nebylo!« — Leč o tom snad tedy až později.

A nyní ke Krössingovi: Byl tehdy již pensistou a navždy opustil Zlatou kapličku. Při sestavování nového programu navrhla Růžena Maturová, abychom na čtrnáct dní angažovali Krössinga. — Já Adolfově domluvím, aby si dal říct. — A Adolfeček si říci dal. Za honorář sto korun denně a pět viržinek. Honorář na dnešní dobu směšný (až na ta viržinka), ale tehdy to něco znamenalo — zvláště pro nás začátečníky. Asociálem jsem být nechtěl, ani plantážníkem, jak se dnes říká bývalým divadelním ředitelům, proto jsem přikývl, třebaš pokladníka z té položky bolela hlava.

(Dokonc.)

Nový divadelní zákon uskutečněn.

Po dlouhých letech zápasu o divadelní zákon a po měsících nejistot a malicherného brojení proti smyslu i duchu osnovy divadelního zákona stal se konečně rozhodnutím parlamentu ze dne 20. března t. r. divadelní zákon skutkem. Pročtete si celé ročníky našeho časopisu a v každém z nich najdete stopy těchto dřívějších bojů o zákon, který po všech stránkách splňuje konečně téměř stoletou touhu a napravuje s anachronismy také četné křivdy, jež vyplývaly z pradávých předpisů, kterým divadlo, stejně jako škola, je naším národním prostředkem výchovy lidu, jemuž jedině má sloužit. A protože škola ani kostelů neukládáme poslání výdělečné, nemůžeme také ani od divadla požadovat, aby bylo hospodářsky soběstačnou složkou naší kultury. Proto bude o divadlo pečováno stát, a to v duchu a smyslu zákona, který je novou základnou našeho divadelnictví k prospěchu i úspěchu nás všech.

Činoherní plán Národního divadla.

Činohra Národního divadla připravila pro jubilejní rok 1948 pořad, v němž převažují hry české. Od konce ledna až do vyvrcholení oslav roku osmačtyřicátého Slovanským sjezdem a slavnostmi 30. výročí naší republiky bude hrát činohra výhradně český a slovanský repertoár. Tato řada zahájena novou hereckou komedií národního umělce Frant. Langra »Jiskra v popelu«, po níž následovalo Tomanovo »Slovanské nebe« a bude následovat drama Frant. Rachlíka »Kulový král«, Edm. Konráda hra k výročí Karlovy university »Student Jan«, »Chodská balada« Dalibora Faltise s námětem odboje chodského lidu proti robotě a panskému útlaku a komedie »Josefina« národního umělce Vladisl. Vančury. — Výběr novinek, které tvoří osu činoherního pořadu, bude doplněn významnými hrami staršího českého repertoáru, z něhož prozatím ohlašuje Národní divadlo úmysl, ještě na jaře uvést Tylovu »Tvrdohlavou ženu« z her starších a Nezvalovu »Manon Lescaut« z moderního českého repertoáru. Pomýšlí se rovněž na nové nastudování Mahenova »Jánošíka«. Slovenská dramatika bude reprezentována hrou Ivana Stodoly »Marína Havranová«, na jejíž inscenaci pracuje slovenský režisér Dr. Ján Jamnický. K slovanskému sjezdu připravilo Národní divadlo reprezentativní repertoár slovanských klasiků. Z ruského pořadu byl zvolen Gogolův »Revisor«, »Proces« Suchovo-Kobylina a Turgeněvův »Měsíc na vsi«. Jihoslovanská dramatika bude zastoupena svým nejsilnějším dílem, Vojnovičovou »Smrtí matky Jugovičů« v překladu básníka Fr. Hrubína, z jehož pera je překlad vynikajícího vesel. díla klasika polské komedie Alexandra Fredra »Pomsta«. Dále se pracuje na definitivní podobě několika dalších českých her.

Ze zahraničních jevišť

Soutěž na nejlepší současnou sovětskou div. hru vypsaná u příležitosti 30. výročí Říjnové revoluce, skončila. Porota všesvazové soutěže vykonala obrovskou práci. Do soutěže došlo totiž 2230 her a všechny musily členové poroty posoudit. I. cenu (50.000 rublů) dostal G. S. Berezko za hru »Statečnost«. Dvě druhé ceny (35.000 rublů) dostala hra A. A. Pervencova »Jižní železniční uzel« a A. A. Surovova hra »Míra za míru«. Dvě třetí ceny získaly hry »U nás na zemi« a »Horké léto«. Prvá od O. F. Bergholcové, druhá od Maka-goněnka. Celá řada her dostala menší ceny a čestná uznání. mb.

Z britského divadelnictví.

V Londýně byla 5. února 1948 zahájena čtyřdenní konference, na níž bylo jednáno o budoucnosti divadla v Británii, o jeho poměru k státu, o dani ze zábav, o provozních nákladech divadel, výcviku umělců, ochotnickém dramatu a organizaci obecně. Konference se zúčastnily Spojená rada národního divadla, Shakespearovo Pamětní divadlo, Britská dramatická liga, federace divadelních odborů a bristolské divadlo Old Vic. Předsedou přípravného výboru byl J. B. Priestley. — Západní Anglie se stane místem divadelního experimentu, který bude mít pravděpodobně

Jsou to Miloše Kratochvíla »Revoluce nekončí« s námětem svatodušních bouří v Praze r. 1848, Miloslava Stehlika nová hra »Lod' žebráků«, Olgy Scheinpflugové drama »Rozsudek zní« a Rachlíkovo drama »Žižka«.

Nové divadelní správy.

Ve spojitosti s únorovými událostmi došlo k proměnám také ve správě některých našich divadel: V Ostravě odstoupil ředitel Stanislav Langer a na jeho místo byl uveden dosavadní šéf Divadla města Žižkova, režisér Ant. Kurs. Správu žižkovské scény převzal rez. Ant. Holzinger. Snížkova pražská scéna v Alhambře byla převzata souborem DISKU. Rovněž pražské operetní scény v Karlíně a v Nuslích dostaly nové vedení. Jinak ostatní pražská divadla, osvědčující smysl pro své poslání v duchu revoluční myšlenky, zůstala v podstatě beze změny. f

Zánik Svazu čes. herectva.

Při Svazu českého herectva ustavil se akční výbor, který se rozhodl uskutečnit dávno zamýšlené připojení této organizace k Ústřední radě odborů. S jejím 22. odborem tak nyní splynula významná složka našeho divadelnictví, již dlužno přiznat, že byla od dávnych let v popředí sociálního zápasu divadelních umělců jako průkopnice dnes již samozřejmých práv a nároků divadelních pracovníků. Vybojovávala je těžce za nemalé svízelné podmínky, a to velmi často bok po boku našeho ochotnictva, z jehož původní organizace, Matice divadelní, vyšla v letech osmdesátých minulého století ÚMDOČ k samostatnému životu a zápasu. Myšlenka odborového hnutí měla ve Svazu českého herectva početně sice slabší, ale vůlí a silou bezpečnou oporu svých základních hledisek, takže splynutí Svazu čes. herectva s ÚRO je jen přirozeným vývojem i dovršením dávného úsilí našich divadelníků, kteří Svaz českého herectva zachovávají vždy v dobré paměti. f

Knihnice národních umělců.

K poznání díla našich národních umělců byla ministerstvem informací založena při nakladatelství Svět v obrazech »Knihnice národních umělců«, jež za redakce dramatika Frant. Rachlíka přináší velmi přístupně psané a pečlivě snímky doprovázené velké publikace o životě a díle našich národních umělců. Po studii o Josefu Horovi a Vilému Žitkovi vyšly jako nové svazky této knihnice studie o Vítězslavu Novákovi i Max. Švabinském. Z oboru divadelního vyjdou v knihnici studie Fr. Götze o Jaroslavu Kvapilovi, Edm. Konráda o Františku Langrovi, o Václavu Vydrovi chystá studii Josef Träger, o Leopoldě Dostalově Emanuel Janský a Jan Kopecký o Růženě Naskové.

-n-

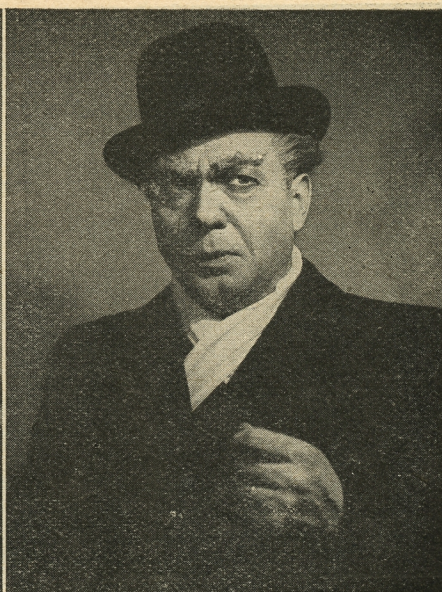
velký vliv na repertoár venkova. Všechny společnosti v západní Anglii vytvořily pod vedením britské Umělecké rady sdružení. Jeho úkolem bude kritizovat a podporovat radami činnosti sdružených společností, při čemž si budou pomáhat výměnou zařízení, her, kostymů i umělců. — V lednu se sešli v Bristolu producenti, umělci i režiséři, aby se zúčastnili desetidenních výcvikových kursů divadelního umění. hj.

Historická shakespeareovská výstava

byla zahájena v Londýně. Předvádí historii shakespeareovského repertoáru.

NÁRODNÍ DIVADLO V PRAZE
(Stavovské divadlo)

Národní umělec
František Langer:
JISKRA V POPELU
aneb
POCTA SHAKESPEAROVI
Komedie o 5 dějstvích

Zeman - Frant. Smolík
Olda - Jan Pivec

(Z časop. Nár. div.)

Z Londýna bude výstava přenesena do Moskvy k letošním oslavám Shakespearových narozenin, a to pod záštitou Společnosti pro kulturní styky s SSSR. -ek

Nová kniha o divadle od J. B. Priestleye.

Jmenuje se »Theatre Outlook« a Priestley v ní navrhuje, aby byl zřízen národní divadelní sbor, jenž by hos-

podaril na podkladě státní subvence a řídil rozdělování všech divadelních budov v zemi. Nenavrhuje zrušení daně ze zábav, ale chce její odstupňování tak, aby na počátku byla malá a stupňovala se s délkou doby, po kterou je hra na repertoíru. Národní divadlo by podle Priestleye mělo mít formu čtyř nezávislých, státem financovaných společností, z nichž každá by měla své vlastní londýnské divadlo, školu a studio. Po určitém čase roku by konala turné po venkově.

Každé velké město by mělo své vlastní divadlo, jež by bylo nezávislé, avšak bylo by financováno obcí. Aby se podporoval příliv mladých talentů do divadel, doporučuje Priestley, aby byl zřízen divadelní odbor u každé z universit v Oxfordu, Cambridgi, v Londýně a na jedné universitě skotské. Priestley tím hledá cesty pro britské divadelnictví v budoucnosti, vymezuje divadlu místo ve veřejném životě, zkoumá jeho dnešní stav a zejména jeho hospodářskou situaci. ek

DR. ADOLF CHALOUPKA: **Neznámá Krásnohorská**

(Dokonč.)

Je opravdu zajímavé, že i libreta Krásnohorské obsahují práce z tohoto dvojího ovzduší. Ve vzdutých vodách romantismu plně plují libreto k Bendlově »Lejle« (1868), dramatisující Bulwerovu povídku z bojů o Granadu a zápasu mezi Maury, křesťany a židy; libreto k Bendlovu »Břetislavu« (1870), čerpané z pověsti o Břetislavu a Jitce a z bojů o český trůn mezi Oldřichem a Jaromírem; libreto k Fibichovu »Blaníku« (1881), podivně přeměňující pověst o blanických rytířích, spojenou s pověstí o bílé paní a položenou do bojů vítězných katolíků s nekatolíky po Bílé Hoře; obě libreta, poctěná cenou v konkursu r. 1884 a komponovaná K. Bendlem: »Karel Škréta« ze života a pestrých osudů slavného malíře českého baroka a zároveň oslava umění (»Bud' sláva Škrétovi na věkověčný čas, bud' věčná sláva umění« zpívá sbor, zatím co Orlando je apostrofuje: »Tys kouzlo vítězné, ó božské umění, tys ráje poselství, tys palma smíření!«) a »Dítě Tábora«, dramatisující epizodu z husitských válek (Prokop Veliký u Naumburka), arci se složitou komplikací milostné-romantickou; a ovšem patří sem libreto k Smetanově »Čertově stěně« s romantickou postavou Petra Voka z Rožmberka, do něhož ovšem zasáhla velmi podstatně ruka skladatelova. Naproti tomu stojí libreto k Smetanově »Hubičce« a »Tajemství

v romantickém projevu značně umírněná a spokojující se — hlavně ovšem »Hubička«, díky předloze K. Světlé — idealisovanou stylisací venkovské skutečnosti, jen mírně kořeněnou romantickými prostředky.

Vyváznout z odumírající romantické skladané formy se Krásnohorské poměrně nejméně podařilo při hrách, určených dětskému posluchačstvu. Jsou to tři tříaktové »dramatické báchorčky« (»Medvěd a víla«, »Hojička z lesa« a »Strašák«) a hra »Milostivý den«, určená pro loutková divadla mládeže odrostlejší aneb k zábavám dospělých pro ochotníky, napodobující loutky. Jsou to prostinké hry s naivně zdobnými jmény, charakterizované naivní prostoduchostí a ušlechtilé propagující lásku k lidem, lásku k přírodě, lásku ke všemu tvorstvu, zejména k tomu, komu se děje příkoří; dostává se v nich posměchu snahám udržet ženu v nevědomosti a nepustit ji ke vzdělání, popularisuje se jimi názor o vznešenosti poslání básnického podle zásad Hálkových a kritují se vady společenského zřízení, zejména státního zřízení monarchistického, arci v rouše pohádkové zjednodušeném. Pokus o realističtější projev ve »Strašáku« nemůže být pohříchu nazván jinak, než zcela nezdařeným.

Další postavy ze hry národního
umělce
FRANTIŠKA LANGRA

JISKRA V POPELU
aneb POCTA SHAKESPEAROVI

Režie: Frant. Salzer
Scéna: Frant. Tröster
Kostimy: Frant. Vácha

Růžena - Vlasta Fabiánová
Lojzík - Josef Gruss

(Z časop. Nár. div.)

Dramatická autorka Eliška Krásnohorská byla však také pozornou divadelní návštěvnicí, kterou divadelní hry přiměly k nejedné básnické glose, porůznu otiskované; Ferd. Strojček vydal je roku 1922 u Topičů v souboru s názvem »Sny o divadle«. Hodně z těchto »snů« je povahy vlastenecko-politické: »Kouzelná flétna« vyvolává v ní reminiscenci na komický osud Papagenův, již využívá k zesměšnění válečné cenzurní praxe; »Noc na Karlštejně« vzbuzuje v ní vzpomínku na pohádkový motiv Honzovy volby královny z několika maskovaných postav a v královně, lámající meč, vidí symbolisovanou mírotvornou panovnickou moc; »Po Libuši« se zamýšlí o české budoucnosti; z »Dráteníka« si ožívuje prorockou naději, že »Slováku brater Čech«; »Po Macbethu« se zastavuje u scény čarujících babizen, vytvářejíc z ní politickou alegorii proti státnímu trojspolku; v »Panně Orleánské« vzpomíná Prozatímního divadla a prvního vystoupení Otilie Sklenářové-Malé v této hře a z anekdotické příhody herecké vyvozuje výzvu k boji národa za svobodu; ve »Zlatu Rýna«, zářícím v noční černé řece, objevuje oslnivě zářící popel Husův, jež »žádná spousta dob a žádný Rýn nezhasí a v moře neodplaví«; v »Záhubě rodu Přemyslovců« kárá předvídavě germanofilskou politiku Přemyslovského rodu, jejichž dědictví — Němci záde usedlí — nám hrozí záhubou; v »Loupežnicích« vzpomíná divěch dojmů ze Schillerovy hry a srovnává s nimi loupeživou ničivost Němců, jak se projevila za první světové války jako splnění předpovědi, obsažené v loupežnické filosofii Spiegelbergové; dějovou parafrázi »Čerta a Káči« zahrocuje politicky: »Vid', Káčo, že nad pány zdejší / ti v pekle jsou spravedlivější?! / Být u nich — toť skoro jak přilepšení!« /; rozvažujíc o Tolstého »Vládě tmy«, děsí se nad hrůzami revoluce; Sardouova »Vlast« vzbuzuje v ní úvahy o vlastizradě, které ústí v projev žhavého vlastenectví. Jindy jsou její sny obráceny ke kritice společenské: v »Cestách veřejného mínění« tepe satiricky nemravy veřejného života své doby, jež se

v ničem neliší od obrazu ve hře Jeřábkové; »Princezna Pampeliška« jí dává příležitost k posměšnému útoku na zásobovací bídu za první světové války; v »Královně loutek« útočí na nevážný typ ženy své doby: »ne ženy, ne matky, ne panny, jen hračky, / jen královny loutek«; »Divotvorný klobouk« jí dává jistě vítanou příležitost, aby jeho námět přeladila do satirického útoku proti pověře, že »rozum s úřadem dá stát«; myšlenka Vrchlického hry »V sudě Diogena« je jí připomínkou poválečné pražské nouze a nouzových bytových kolonií, s níž se jí spojuje i šleh nezvyklým u nás způsobem propagace Armády spásy; v »Martě« nachází podnět, aby zaútočila proti pracovní nechuti a společenské neskromnosti služebných děvčat; »Šelma sedlák« jí přivádí do snění válečné vydřiduchy a vesnické keřasy, kteří oslyšeli prosebníky o jídlo a prodali své zásoby těm, kdo mohli přispět k naplnění vesnických šatníků a světnic přepychovým zbožím; »Po Čarostřelci« tepe podvodnictví a utěšuje se, že potrestání propadnou lotři malí i velcí; ochotnické představení »Otella«, plné žertovných nedopatření, je jí podnětem k tomu, aby zaútočila na domácí mouřeníny, kteří se společným úsilím vzájemně omývají ze špíny; při vzpomínce na »Jana Výravu« lká nad tím, jak pohasl u jednotlivců smysl pro čest a u veřejnosti schopnost rozeznat čestného člověka od dobrodruha; tragický osud Antonína z Jiráskovy »Vojnarky« přivádí ji k bolestné meditaci nad morálním a společenským rozvratem po světové válce, z níž vidí cestu jen prostřednictvím mateřské lásky. Několik snů se obrací ke kladným stránkám života: ve snu »Po Hamletu« se jí postava Hamletova s lebkou (ze hřbitovní scény) spojuje se slavným monologem »Být či nebýt« v meditaci o síle života a práce; »Po Bludném Holanďanu« sní o duchu Práce, jenž dá lidstvu mír; v »Pohádce o zlatém klíči a živé vodě« opěvává mládí (mladé diváctvo v divadle); při »Sulamit« nesouhlasí s básnickým výsostným pojetím lásky milenecké a obhajuje přesvědčení, že »hlubší lásky není

Další postavy ze hry národního
umělce

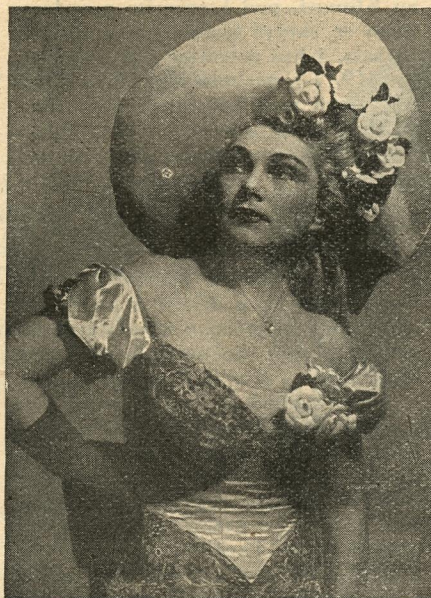
FRANTIŠKA LANGRA

JISKRA V POPELU
aneb POCTA SHAKESPEAROVI

Režie: Frant. Salzer
Scéna: Frant. Tröster
Kostymy: Frant. Vácha

Irena - Jiřina Šejbalová
Helena - národní umělkyně Leo-
polda Dostalová

(Z časop. Nár. div.)

než láska matčina a láska k matce». Dva ze snů se zabývají uměním a prozrazují její konservativní smýšlení: v »Miladě« lká nad odměnitelným postojem své doby k básníku i k jeho hře (týká se Václava Vlčka); motiv trestající sochy komthurovy z »Dona Juana« přeměňuje v oživení pomníkové plastiky, která proklíná »ultrakubistu« za své zohavení. Též dva osudy dramatiků popsala veršem: Josefa Kajetána Tyla a Em. Bozděcha (»Náramek«). Příklad »Svět a divadlo« rozvádí »mudrlantskou mosaikou«, jejímiž hlavními kameny jsou názvy her pražského repertoáru, a v básni »Divadlo a hymna« tlumočí radost nad divadlem 28. října, při němž pohnutí lidu si klestilo cestu zpíváním písně »Kde domov můj«, vzpomíná vzniku písně a uvažuje o jejím poslání v osvobozeném národě. V úvodní pak básni »Sen či život« se přiznává, že dojmy z divadla dozívají v jejich úvahách i snech. »V nich nerozezná se, / co pouhým ohlasem divadla jest, / co planým zdáním je v děsu či kráse, / nebo v čem životní pravdy je zvěst« / ... »s komedií se tu skutečnost mate, / život se snem zdá a životem sen«. / Je v tom zároveň naznačena technika básnických vzpomínek (»snář« je básnička nazývá): často se v nich podává více

méně podrobná básnická parafráze obsahu hry, jindy však je sotva dotčen námět, který se převádí — často dost násilně — v motiv satirický nebo didaktický, související s původním námětem pouhým a mnohdy slabounkým nebo násilným vnějškovým můstkem. Básnickou hodnotu sbírky lze stěží srovnat se sbírkami jejího vyspělého období.

Končíme tento podrobnější přehled zjištěním, že dnešnímu ochotnickému repertoáru může dramatické dílo Elišky Krásnohorské přispět již jen veselohrou »Přišla do rozumu«, již by byl leckde prospěšně obohacen repertoár her z venkovského života. Dětské jeviště mohlo by se obrátit k jejím dramatickým báchorkám, leč nemohlo by splnit jejího upozornění, že jsou určeny mládeži nejméně 14leté nebo dokonce nejméně 15leté; tuto věkovou hranici, která nám dnes již připadá naprosto nepochopitelná, musilo by snížit velmi podstatně a při tom by se asi pokusilo upravit dramaturgicky většinu toho, co satirickým šlehem bojovalo proti instituci monarchie a královlády, kterou odplavil historický vývoj, podporován nikoliv nepodstatně hlasy básníků, mezi něž náležela právě Eliška Krásnohorská.

JIŘÍ JESENIUS: Pražská divadla v lednu a únoru 1948

Rok 1948 přináší celou řadu významných jubilejních dnů, které jistě nezůstanou bez vlivu na repertoár našich divadel, jak lze předpokládati. Doufáme, že jich bude významnější vzpomenu, než nedávného 140. výročí narození jednoho ze zakladatelů našeho divadelnictví, Josefa Kajetána Tyla. (4. 2.)

Při přehledu prvních dvou měsíců roku zjišťujeme radostně, že konečně původní česká dramatická tvorba

převyšuje přeloženou, neboť ze 32 provedených her jest jich 18 od autorů domácích a toliko 14 od autorů cizích. Přejeme si jen, aby tento radostný zjev byl trvalý a ne jen přechodný.

Národní divadlo nastudovalo znovu k zahájení cyklu slovanských děl slavné dílo Nikolaje Vasiljeviče Gogola »Revisor« (18. 2.), příběh o falešném revisoru, který svým náhlým příchodem vyruší z poklidného života malo-

městské úplatkářské úředníky bývalého carského Ruska. Hra byla hrána v překladu Boh. Mathesia a v realistické režii Jindř. Honzla.

Stavovské divadlo zařadilo záměrně do svého repertoáru novou hru významného českého dramatika a národního umělce Františka Langra, který se 3. března dožil šedesátiletí. Je to hra »Jiskra v popelu« (31. 1.), čerpaná z hereckého prostředí, o mládě herecké novice, která jde za služ-

ku k starým hereckým vysloužilcům, dozívajícím svůj život mezi uschlými vavříny, aby od nich získala z jejich velkých životních a divadelních zkušeností a která pod jejich vedením vyrostla v hereckou osobnost. Z americké dramatické tvorby spatřujeme zde silné drama čelné představitelky americké dramatiky Lilian Hellmanové »Lištičky« (24. I.), známé u nás již z doby předválečné hrou »Vražedná lež«. V prostředí Jižní Ameriky r. 1900 odehrává se boj tří sourozenců, jdoucích za finanční kořisti, nešťících se ani krádeže a uštívání člověka k smrti a měnících se v smečku bezohledných kapitalistických dravců. Hru ve velmi dobrém překladu Vlad. Vendyše pohostinsky režíroval Alfréd Radok.

Městské divadlo pražské uvedlo novou hru u nás tak zbytečně módního francouzského dramatika Jeana Anouilha »Romeo a Jana« (22. I.), jakousi obměnu již známých jeho her dřívějších. Je to patologická hra o rozvrácené a degenerované rodině, v jejímž ovzduší vznikne milostný konflikt mezi dvěma sestrami, počestnou učitelkou Julií a mravně rozvrácenou divoškou Janou. Hru, kterou přeložila Eva Formanová, mohli jsme, zejména v dnešní době, postrádati v repertoáru našich divadel. Jako druhou premiéru roku spatřujeme zde slavnou hru George Bernarda Shawa »Svatá Jana« (13. 2.) o prosté vesnické dívce Janě z Arcu, která se stává legendární hrdinkou, když se z jasnozřivého vnučnutí postaví v čelo francouzského vojska, aby porazila vojsko anglické. Stává se obětí své doby a končí svůj život na hranici, byvši odsouzena jako kacířka. Hra v překladu Franka Tetauera stala se uměleckým triumfem Jiřiny Štěpničkové, která vytvořila titulní úlohu.

Městské divadlo komorní uctilo desáté výročí úmrtí Otakara Fischera (12. 3.) nastudováním jeho dvouaktové komedie »Jupiter« (26. 2.), kterou autor doplnil Molièrovu komedií »Amfitryon«. Manželka Jupiterova Juno v podobě Alkménině pronásleduje svého záletného manžela na zem a zde podléhá Amfitryonovi, kterého mylně pokládá za Jupitera. Je to půvabná komedie dokonalé působivosti. Pro své malé návštěvníky nastudovalo divadlo pohádku Dalibora C. Faltise »Sněženka« (29. I.), která je novým zpracováním známé pohádky o Sněhurce. Z ruské předrevoluční dramatické tvorby vybralo si židovskou veselohru Šaloma-Alejchema »Hlavní výhra« (6. 2.) o chudém krejčíkovi, který hlavní výhrou zbohatne a tímto náhlým zbohatnutím ztratí hlavu a dá se připravit taškáři o lehce nabyté peníze. Hru, zasazenou do prostředí židovského městečka v carském Rusku, přeložil Rudolf Kautský.

Realistické divadlo objevilo již třetího nového českého autora v Jarosla-

vu Klimovi, pod kterýmžto pseudonymem se skrývá známý herec Bedřich Kubala, jehož prvotinou »Na dosah ruky« (9. I.) nastudovalo. Je to závažná časová novinka, sahající do životní skutečnosti současné doby. Zahraniční voják vrací se po skončení světové války do vlasti, kde ho očekává rozčarování. Manžel jeho sestry, kterému svěřil před svým odchodem do zahraničí vedení svého podniku, stal se velkošmelinářem, těžícím z bídy a nouze druhých a dívka, o které snil, zapoměla na něho v náruči jednoho ze společníků kořistného šmelináře. Mladý hrdina procitá k novému zápasu o nový, svobodný domov. Nová tato hra jest příslibem do budoucnosti. Z americké divadelní tvorby setkáváme se zde s otrěsnou hrou mladého Arthura Millera »Všichni moji synové« (17. I.), která nám dává nahlédnouti na kapitalistickou americkou společnost očima vojáka, vrátivšího se z války proti hitlerovskému Německu. Mladý Kryštof Keller dovídá se o zločinu svého otce, bohatého továrníka, kterého se tento dopustil, když dodal armádě serií vadných leteckých motorů a tím zavinil smrt celé řady pilotů. V ostrém konfliktu žádá od svého otce, aby se za svůj čin plně odpovídal a ten, naleznuv jiného východiska, končí svůj život ranou z pistole. Silné toto drama, které jest velkým přínosem našeho repertoáru, přeložil Otta Ornest.

D 48 obnovilo z doby předpřevratové známou »Lidovou suitu« (14. I.), sestavenou z lidových her českého baroka. Jest to legendární příběh světice »Hra o sv. Dorotě«, vesnická komedie se zpěvy a tanci »Salička« a pouťová »Komedie o Františce, dceři krále anglického a Honzíčkovi, synu kupce londýnského«. I v tomto divadle objevuje se nový autor v osobě člena souhru Pavla Fischla, který pod pseudonymem Pavel Gabriel napsal hru »Jediná země« (19. 2.), jejíž děj jest čerpán ze života naší emigrace v Americe. Žijí tam tři přátelé, toužící po vzdálené vlasti, z nichž jeden vstoupí dobrovolně do zahraniční armády, vrací se do vlasti a padne na československé půdě. Emil F. Burian napsal pro potřebu svého divadla další dvě hry. Jednou z nich jest »Láska ze všech nejkrásnější« (21. I.), jejíž ústřední postavou je ředitel stavebního družstva, který přes všechny překážky a svody dokončí ve stanovené lhůtě stavbu velké nemocnice a nejkrásnější láskou nazývá se zde vášnivě zanicení pro tvůrčí úspěch kolektiva. Druhou, nepoměrně lepší hrou jest »Není pozdě na lásku?« (25. 2.), v níž autor zkoumá osud čtyř opuštěných žen, žijících v útulku pro starší dámy. Je to pozoruhodná psychologická hra, kde se autorovi podařilo postaviti zajímavé lidské typy s duševně zpytnou odlišností.

Disk. Absolvující IV. ročník konservatoře vybral si pro své představení Maxima Gorkého »Měšťáky« (28. I.), hru, která dodnes působí mocnou silou, s kterou autor zpodbuje a soudí bývalý svět ruských měšťáků. Vskutku závažnou jest premiéra dosud u nás neprovozované satirické komedie sovětského spisovatele Vladimíra Majakovského »Ledová sprcha« (26. II.), která bojuje za ideál nového věku, za lepšího člověka, za nový společenský řád. Pozoruhodnou tuto hru přeložila F. Čapková a L. Pistorius.

Studio Národního divadla uvedlo další českou hru mladého nadějného dramatika Jarosl. Pokorného »Marlin« (23. I.), zachycující předrevoluční dobu s řadou charakteristických postav, v jejichž čele stojí romantický bouřlivák a písničkář Marlin. Veselý večer přichystalo divadlo svým návštěvníkům středověkou anonymní fraškou »Fraška o paštyce a dortu«, Molièrovou aktovkou »Létavý lékař« a Labichovým vaudevillem »Případ v ulici Lourcine«. Celému večeru dán přílehavý název »Francouzští komedianti« (20. II.).

Činohra 5. května získala do svého repertoáru zábavnou hříčku angl. spis. Johna B. Priestleye »Už Adam a Eva...« (14. I.), příběh o třech běžných manželstvech, jejich sporech a nedorozuměních. Je to humorná konverzačka s vtipným pohledem do zmatku lidských niter, kterou přeložil Jiří Michal. Sean O'Casey po svém loňském úspěchu v Realistickém divadle objevuje se zde s velmi dobrou hrou »Jen jeho stín« (24. II.), odehrávající se v podkroví dublinského činžáku za bojů Irů o nezávislost. Smutným hrdinou je zde básník Davoren, pokládáný svým okolím za povstalec, pronásledovaný policií. Tato pověst mu zřejmě lichoť. Jakmile se však přiblíží nebezpečí, zbaběle uhne a nečinně přihlíží oběti mladé lehkomyšlné dívky Minie. Divadlo hostilo umělecký soubor Středočeského divadla, který zde provedl mohutné kolektivní dílo Františka X. Šaldy »Zástupové« (14. II.), které jest živou a palčivou kritikou dneška, a histor. novinku red. Karla Nového z doby husitské »Česká bouře« (15. II.).

Divadlo města Žižkova nastudovalo u příležitosti významného jubilea našeho nesmrtelného Josefa Kajetána Tyla jeho báchorku »Tvrdohlavá žena« (20. I.), což nutno připsati ke kladům tohoto předměstského divadélka. Dále si vhodně vzpomnělo na usměvavou hříčku Vojtěcha Rakouse »Modehe a Rézi« (14. II.) ze života chudých židů na české vesnici. Premiérou byla zde nová hra Jaroslava Tumlíře »Než lípy rozkvetly...« (23.

Pondělky v Umělecké besedě

Pondělní schůzky pracujících pražských závodů a úřadů s divadelními pracovníky, které pořádá Umění lidu spolu s divadelním odborem Umělecké besedy čtrnáctidenně v malém sále na Slovanském ostrově, těší se stále vzrůstající oblibě a získaly si již značný pevný kádr obecnstva. Kulturní referenti se zde seznamují s nejrůznějšími problémy uměleckého tvoření, a kulturní pracovníci poznávají ohlas svých myšlenek v širokých vrstvách pracujících. V diskusích těchto večerů vzniklo mnoho plodných námětů a návrhů, o něž se naši přední umělci z řad divadelních režisérů, kritiků, dramatiků i herců mohou opřít na své cestě za sblížením našeho divadelnictví s lidem.

Je beze sporu, že jedním z nejožehavějších problémů našeho dnešního kulturního života je stav současné operety, oprávnění její existence po pronikavých změnách květnové revoluce a nutnost její obrody, po případě možnost jejího nahrazení hodnotnějším druhem lidové zábavy.

Proto schůzka, uspořádaná 16. II. 1948, byla věnována tématu »Co s operetou?« V podrobných rozborech J. Pokorného, Dr Vopřála, B. Karáska, Jar. Volka a manž. Krejčových byl osvětlen vznik a vývoj operety, její rozmach koncem minulého století i její úpadek po prvé světové válce. Bylo konstatováno, že opereta právě střídáním mluveného slova se zpěvem a tancem získala u diváků svou popularitu. Ideologií svého obratu, špatným režijním a hereckým provedením a nevkusnou výpravou však dospěla k planému kýčáření, ohrožujícímu vkus i morálku obecnstva. Je nesporným faktem, že opereta v nynějším stavu je předurčena k zániku, a že zachránit ji vyžadovalo by nadlidského úsilí předních dramatiků, hudebníků, režisérů, výtvarníků a herců. I když snad našla své autory v manželech Krejčových, bez obrození ostatních složek je vývoj operety nemyslitelný.

Bude tedy nutno uvažovati o tom, jakou novou a hodnotnější formou by bylo možno operetu nahradit. Je zřejmo, že dobrá lidová zábava je nutnou součástí našeho kulturního života a jak také vyplynulo z referátu A. Háby, naši umělci jsou si toho plně vědomi. Doufejme jen, že svou povinnost, k níž se hrdě hlásí, také skutečně splní.

*

Jestliže byly pondělní večery s divadelníky na Slovanském ostrově až doposud věnovány nej-
ožehavějším problémům dramatického umění současného, znamenala schůze dne 1. III. t. r. zřejmý zlom v této tradici a naznačila i nové cesty, kterými se hodlají pořadatelé ubírat. Program byl věnován tématu: »Jak se hrálo divadlo ve středověku«. Zdálo by se snad, že tato odborná otázka bude zajímat pouze úzký okruh znalců. Avšak přeplněný sál přesvědčil každého o opak.

V úvodu večera seznámil prof. inž. F. Pujman obecnstvo s původem, historií a významem středověkého českého dramatu a za pomoci světelných obrazů dokumentoval způsob tehdejšího provedení. Za napjaté pozornosti obecnstva provedli potom posluchači operního sboru Akademie musických umění a operního oddělení státní konservatoře hudby v Praze ukázky ze středověkých her Mastičkář, česko-latinské hry tří Marií, Nárek panny Marie a zpěvní ukázky z francouzské hry Adama de la Halle ze XIII. století »Robin a Marion«.

Účinkujícím se podařilo čistotou přednesu a mladistvým temperamentem nadchnout přítomné, kteří se rozcházelí s uznáním za příjemný večer a s vědomím, že nám na konservatoři vyrůstají operní pěvci skutečně vysoké umělecké úrovně.

*

Na večer 15. března, věnovaném současné dramatické tvorbě, hovořil E. F. Burian o své hře »Není pozdě na štěstí?« Osvětlnil pojem socialistického realismu a vyložil, proč si zvolil ke své hře látku právě ze života starých žen. Říká: »K poznání člověka-individua, jehož život je zařazen do společenského procesu, vede mnoho cest. Vybral jsem si právě staré ženy, na nichž jsou vidět všechny znaky minulé společnosti«. Vyzdvihl, že ve své hře nepoužil jediného politického slova, jediné politické fráze, protože právě socialistický realismus mu dává takovou možnost politické náplně, že mu toho není zapotřebí. Členové D-48 předvedli několik ukávek z této hry.

Další autor J. Klíma promluvil o své hře »Na dosah ruky«. Co ho vedlo k napsání této hry? Chtěl předvést na jevišti dramatickou srážku několika lidských typů: lidí z maloměstské společnosti, které nejlépe charakterizuje touha po majetku, a lidí již z nového světa — uvědomělých dělníků a zahraničního vojáka, jimž hrůzy války ukázaly správnou cestu.

Ota Ornest, dramaturg Realistického divadla, pak promluvil za nepřítomného Lothara Suchého o jeho hře »Hrstka věrných«. Jako veliký klad hry vyzdvihl, že nám autor ukazuje dosah politické

události v rodině. Ne na politické schůzi, ale v rodině se odehraje zápas o čistotu prostředků, jimiž jsou prosazovány politické ideály.

Pokud jde o celkovou situaci současné dramatické tvorby, prohlásil O. Ornest, že soudě podle repertoáru Národního divadla, D 48 a Realistického divadla, je již krize překonána.

Večer byl zakončen ukázkou z »Hrsky věrných«, kterou předvedli členové Realistického divadla. Kš+Mp

Odborná literatura o divadle

»Knihovna divadelního prostoru«, redigovaná ing. Miroslavem Kouřilem, je naše největší knižnice, která se soustavně věnuje vydávání odborných spisů o divadle. Dosud vydaných patnáct svazků, z nichž nejstarší byly rozebrány již brzy po prvním vydání, představuje základ nejdůležitějších znalostí o divadle, jeho současném stavu, dějinách a problémech. Nesmějí chybět v knihovně žádného odborníka a nikoho, kdo chce mít o základních divadelních otázkách přehled. Výbor autorů z nejlepších českých i cizích divadelních odborníků je sám nejlepší zárukou hodnoty. Od revoluce vyšly tyto svazky:

Romain Rolland: Divadlo lidu. Největší francouzský socialistický romanopisec, dramatik a theoretik umění řeší otázku divadla, určeného nejširším masám obecnosti, jeho úkolů, společenského poslání dramaturgie a způsobu divadelního projevu. Rollandův spis dostává nový aktuální význam zvláště dnes, kdy stojí české divadlo před řešením těch otázek, jež si Rolland položil již před několika desetiletími. Český čtenář se tu seznamuje i s divadelním životem a divadelní reorganizací za Velké francouzské revoluce a z méně známých kapitol divadelní historie ho zaujme stať o masových slavnostech.

Miroslav Kouřil: Divadelní prostor. S předmluvou prof. Dr. Jana Mukařovského a doslovy Antonína Dvořáka a Jaroslava Pokorného. Základní český spis o divadelním prostoru, divadelní architektuře a výtvarnickové práci na divadle. Kniha, doplněná statěmi z oboru estetiky, dramaturgie, theorie režie a herectví, podává souborný pohled na divadelní práci, shrnuje výboje pokrokového českého divadelnictví a souhrn našich divadelních zkušeností. Překládá se právě do angličtiny jako první československé dílo svého druhu, které proniká za hranice.

E. F. Burian: O nové divadlo. Soubor Burianových programních článků z let 1930—1940. Jsou tu shrnuty všechny autorovy dříve vydané a dnes již rozebrané divadelní brožury: »Začte jeviště«, »Pražské dramaturgie« a »Pojd'te, lidé, na divadlo«, doplněné o Burianovy drobnější projevy a články. Kniha, zaznamenávající všechny

důležité boje českého divadelního života, je obzvláště významné kapitoly českého divadelnictví právě s té stránky, jež se stala v mnohém východiskem naší divadelní revoluce v r. 1945.

Jaroslav Pokorný: Složky divadelního výrazu. Rozbor výrazových prostředků, s nimiž pracuje divadelní umění. V nejrozsáhlejší části knihy má český čtenář po prvé možnost seznámit se s klasickými epochami světového divadla (klasického řeckého, indického, středověkého anglického a anglického divadla Shakespearovy doby) s těch stránek, jejichž znalost byla dosud omezena jen na úzký okruh odborníků: dovídá se tu, jak režírovali své hry při prvních provedeních Aischylos, Sofokles, Shakespeare a slavní indiští dramatici, širšímu českému obecnstvu dosud neznámí.

Antonín Dvořák: Divadelní a dramatický prostor. Spisek průbojného mladého režiséra z oboru divadelní estetiky. Dvořákova práce, dotýkající se zároveň otázek jevištního výtvarnictví, režie i dramatu, se opírá o autorovy vlastní zkušenosti a zachycuje tím i kus historie práce naší mladé divadelní avantgardy za dob protektorátního útlaku.

Jan Bartoš: Hercovo tajemství. Soubor divadelních článků našeho předního dramatika a divadelního theoretika starší generace, současníka Hilarových výbojů expresionistického divadla. Kniha je autorovým programovým vyznáním a jako taková ukazuje kvas a zápasy dvacátých let českého divadla, z jejichž dědictví vyrůstala dnešní generace našich předních divadelních tvůrců.

V. K. Blahník: Umění divadelní. První díl sebraných spisů nejvýznamnějšího českého popularisátora divadelní theorie a významného ochotnického pracovníka, který se stal známým zvláště svými »Dějiny světového divadla«. »Umění divadelní« bude vhodným úvodem každému, kdo se teprve chce seznámit se základními divadelními otázkami.

Všechny svazky jsou vydány ve vzorné úpravě, vybaveny přehlednými rejstříky a doplněny četnými obrazovými přílohami z divadelních archívů, které jsou jinak nedostupné. —v.

Stručné obsahy her z programu Umění lidu

JEDINÁ ZEMĚ

D-48.

Reportáž mladého herce P. Gabriela o třech Češích, kteří po okupaci Československa uprchli do Ameriky, aby tam vyčkali konce války. Nej-

mladší z nich, Petr, přihlásí se dobrovolně jako parašutista k seskoku do Československa, je však chycen Němci a několik dní před koncem války popraven.

Režie A. Noskovič, scéna J. Espen Hansen. V hlavních rolích F. Vnouček a M. Kolofiková.

NENÍ POZDĚ NA ŠTĚSTÍ?

D-48.

O tom, že na štěstí není nikdy pozdě, přesvědčuje nás E. F. Burian ve své hře na osudech čtyř žen, žijících v útulku pro zestárlé dámy z »lepší společnosti«. Snaží se nám ukázat, jak je tato společnost stále na rozhraní odporných zločinů a jak je přece jen schopna při prvním niternějším a laskavém mravním ponaučení změnit své negativní vzájemné vztahy na kladné. Čtveřici dam v útulku hrají: Z. Podlípna, M. Kopřivová, Z. Kočová a J. Korbelařová. Krásnou scénu postavil J. Raban.

JEN JEHO STÍN

Činohra 5. května.

Od Jean O'Caseye jsme již viděli v Realistickém divadle hru Juno a páv. Ve hře »Jen jeho stín« ukazuje autor atmosféru revolučních osvobodovacích bojů v Irsku ve dvacátých letech tohoto století. Působivost O'Caseye je především v dokonalém postižení typických znaků irského prostředí a irských lidí, síla jeho postav je v jejich bezprostřednosti a přímé prostotě. Hru přeložil J. Schwarz. Hraje se v režii M. Jareše a výpravě V. Mezulína. V hlavních rolích J. Chvalina, F. Holar, J. Krejčová a L. Matoušková.

LEDOVÁ SPRCHA

Disk.

Hra V. Majakovského, největšího básníka ruské revoluce, je u nás hrána po prvé. Vynálezce Čudakov sestrojí jakýsi »stroj času«, jímž přivolá delegátku z roku 2048 a ta pak odveze tvořivé a poetivé lidi do světa uskutečněného socialismu. Zpátky zůstanou všichni prospěcháři a příživníci, a ty nám pak ukazuje básník v nemilosrdném světle. Tato tvůrčí a nebojácná satira bojuje vynikajícím způsobem, úderně a zároveň umělecky, za ideál nového věku, za socialismus. Hru přeložili a upravili L. Pistorius, který má také režii, a F. Čepková. V hlavních rolích V. Špidla a E. Záměš.

ČERNÝ LÁN

Činohra 5. května.

Julius Hay je maďarský pokrokový dramatik a režisér, který byl pro své komunistické přesvědčení ve své vlasti pronásledován a žil dlouhou dobu v emigraci ve Francii. U nás byla již před válkou hrána v divadle E. F. Buriana jeho hra »Hráz na Tise«. Ve hře Černý lán nám ukazuje strašlivou propast života, jehož jediným smyslem je jen honba za majetkem. Je to historie maďarské vesnice, kde se ženy vdávají jen pro majetek, a pro majetek se neštítí ani vraždy. Režie S. Vy-

skočil, v hlavních rolích B. Valeská, L. Matoušková, K. Houska a O. Beníšková.

SLOVANSKÉ NEBE

Národní divadlo.

Od spisovatele Josefa Tomana jsme již viděli několik her na našich scénách (v poslední době Zlodějskou komedii v Činohře 5. května). Jeho nejnovější hra Slovanské nebe je jednou z těch, kterými oslavuje Národní divadlo jubilejní osmačtyřicátý rok. Toman na podkladě slovanské mythologie rozvíjí příběhy praotce Čecha a jeho ženy (ovšem ještě v době jejich mladosti), kteří se omylem dostanou živí do nebe, do říše Perunovy, kam noha pozemšťana dosud nevzkročila. Když se Perun dozví, že domnělí nebesťané jsou vlastně živými lidmi, neprobodne je svým bleskem, jak káže nebeský zákon, nýbrž je pošle zpátky na zem a daruje jim ještě kus nebeské krajiny, na níž praotec Čech zakládá slávu svého rodu. V hlavních úlohách hrají nár. umělkyně R. Nasková, nár. umělec V. Vydra, M. Glázrová a j.

HOUPAČKA

Divadlo města Žižkova.

Tato vtipná komedie naší úspěšné spisovatelky a herečky O. Scheinplugové nám ukazuje, že bohatství nemusí přinést vždy svému majiteli štěstí. Ba skoro naopak. Celá historie je tato: Milostpaní má kuchařku. Milostpán náhle zchudne a kuchařka zbohatne, koupí majetek své bývalé zaměstnavatelky a role se obrátí, aby se za určitou dobu obrátila zase nazpět. Děti obou žen se pak navzájem vezmou. V hlavních rolích T. Pištěk a Z. Kolovratová.

FRANCOUZŠTÍ KOMEDIANTI

Studio Národního divadla.

Středověké karnevalové frašky ve třech dílech. První fraška »O paštice a dortu« je od neznámého autora, překlad pořídil St. Neumann nejmladší. Druhá fraška »Létavý lékař« je od francouzského klasika Molièra. Látku čerpal autor z lidového komediantství a využívá komických záměn a převleků sluhy za lékaře. Třetí je fraška Labichova: »Případ v ulici Lourcine«, o jednom velkém flámu a co všechno z toho vzešlo. Režii všech tří frašek má J. Pehr, v hlavních rolích hrají M. Kopecký, M. Nesvadba, J. Mráz, J. Pick, L. Skořepová, M. Mottlová, L. Spáčil a jiní.

HRSTKA VĚRNÝCH

Realistické divadlo.

Hra Lothara Suchého o revolucionáři, který pro zisk a pohodlí se zpronevěří svým ideálům. Rež. O. Ornest. Hl. r. Prokoš, Smejkalová.

Co připravují divadla v dubnu 1948

STAVOVSKÉ DIVADLO: Fr. Rachlík: »Kulový král«, v hl. rolích Z. Štěpánek, Vl. Fabiánová, L. Pešek, Jos. Gruss.

I. S. Turgeněv: »Měsíc na vsi«, v hlavní roli B. Půlpánová.

A. Fredro: »Za lásku se lidé stydí«, přebásnil Fr. Hrubín. Režie Alf. Radok j. h.

MĚSTSKÉ DIVADLO NA KRÁL. VINOHRADÉCH: Stanislav Lom: »Děvín«. Český mythus. Zcela nové zpracování staršího Lo-

mova námětu, které se básnický a vskutku dramaticky zamýšlí nad odvěkým smyslem a odkazem českých dějin. Režie Jiří Frejka, v hlavní úloze Jiřina Štěpničková, Leraus. — V. K. Klicpera: »*Zlý jelen*«. Půvabná lesnická komedie, plná kořenného českého humoru a lidové poesie. Hru v textové úpravě Jiřího Frejky nastuduje Jan Fišer.

KOMORNÍ DIVADLO: Pův. novinka J. Janovského: »*Hledač světla*«, líčící úsek života slav. malíře Vinc. v. Gogha a jeho úpornou touhu po umělecké pravdě. Novinku studuje režisér Antonín Kandert s Vladimírem Šmeralem, Marií Brožovou a Václavem Vydrou v hlavních rolích.

LOUTKOVÉ DIVADLO UMĚLECKÉ VÝCHOVY: M. Štulíková: »*Jak bylo prasátko zachráněno*«. Veselá pohádka i pro ty nejmenší se zpěvy O. Rödla, v níž ožívá svět zvířátek. Dále hru L. Tittelbachové: »*Jirka krotitelem*«, v níž chudý chlapec vítězí dobrotou srdce a pomůže své rodině i zvířatům v cirkuse.

REALISTICKÉ DIVADLO: Veselohra ukrajin. dram. Alex. Fajka, nazvaná »*Můj přítel kapitán*«. Je to příběh z poválečného života sovětských lidí, v němž i tvrdý, drsný, houževnatý námořní kapitán Kostrov zažije v »babím létě« svého života malou úsměvnou episodku. Režisér Karel Palouš. Výtvarník Jan Sládek.

V hlavních úlohách Zrotal, Petrovická, Myšková, Ráž, Horák a Jelínková.

DIVADLO MLADÝCH PIONÝRŮ: V. K. Klicpera: »*Divotvorný klobouk*«. Příběh dvou studentů, kteří obelstí svého strýce. Rež. K. Lhota, výprava: Mil. Tomek, hl. role Vl. Dvorský, Jiří Bruder.

DIVADLO V ALHAMBŘE: R. B. Sheridan: »*Škola pomluv*«. Klasická komedie. Režie: Ivan Weiss. Scéna: Fr. Tröster. V hlavních rolích: V. Lohniský, E. Zámíš, V. Špidla, V. Veselá, Z. Jiráková, L. Drboutová.

VELKÁ OPERA 5. KVĚTNA: Balet V. Nováka »*Nikotina*« a opera Václ. Kašíka: »*Zbojnická balada*«. Obě díla diriguje Jindřich Bubeníček, režii opery má Václav Kašík a režii baletu Jiří Fiedler. Choreografii baletu provede Nina Jirsíková. Výpravu obou děl arch. Josef Svoboda.

STUDIO NÁRODNÍHO DIVADLA uvede původní novinku našeho předního básníka Vítězslava Nezvala. Je to komedie »*Opatřte si dvojníka*«. Hra zakládá svůj veselý účín na zápletkách, které vznikají záměnami osob dvou mileneckých párů. Nezvalův vtip a ohebný verš dodává situační komedii lyrického půvabu. Hru režíruje Jiří Nesvadba, hudbu si složil sám Vítězslav Nezval.

Divadla mimopražská

MĚSTSKÁ DIVADLA V PLZNI připravují v dubnu: »*Periferie*« k 60. narozeninám autora nár. umělce dr. Fr. Langra. Režie a návrhy scén Vlad. Huber. Stežejní úlohy vytvoří Lib. Sobotová (Anna), Štěpán Zemánek (Franci) a Polda Kočandrlé (soudce). Dále Afinogenu hru »*Kde vlaky nestaví*«. Opera připravuje v nastudování a za řízení prvního kapelníka Frant. Belfína komickou operu St. Moniuszka »*Strašný dvůr*« v překladu A. Hostomského, jež byla nedávno provedena v pražském rozhlase. Bude to první scénické provedení po 56 letech. Poslední dubnovou premiérou je Houštekého opereta »*Claudie*«, kterou diriguje Boh. Kysela, režii má šéfřezisér R. Lampa.

SEVEROČESKÉ NÁRODNÍ DIVADLO V LIBERCI: G. B. Shaw: »*Svatá Jana*« (rež. M. Janeček), výpr. ing. Procházka, hl. role Z. Polánová. M. Bureš: »*Hora dobré naděje*« (původní česká hra libereckého básníka a spisovatele, režie Mir. Janeček, scéna ing. Procházka. Hra je z prostředí lidí, studujících meteorologické podmínky vysoko v horách v době těsně před koncem poslední války). Konstantin Simonov: »*Ruská otázka*« (režie Mir. Janeček, scéna Jiří Procházka).

MĚSTSKÉ DIVADLO V OLOMOUCI: V. Dyk: »*Zmoudření dona Quichota*« u příležitosti vý-

ročí aut. narozenin. Tit. úlohu vytvoří J. Srech. Langrovu »*Periferii*« uvede divadlo v pohostinském studování nár. umělce Dr. h. c. Jaroslava Kvapila, Sofoklovu »*Antigonu*« v překladu prof. Ferd. Stiebitze. Režisér Rudolf Kulhánek uvede českou novinku Hjalmara Bergmanna »*Babička a její Pánbůh*«. Titulní roli babičky vytvoří Anna Pekárková u příležitosti svého 30letého hereckého jubilea. — Šéf opery Iša Krejčí chystá po neobyčejně úspěšném »*Donu Juanu*« Gluckova »*Orfea a Eurydiku*« v režii Václava Černého. Orfea bude zpívat Božena Stoegrová, Eurydiku Marie Hůrská. — Opereta chystá Gilbertovu »*Cudnou Zuzanu*« v režii Vl. Nechyby, za řízení A. Vozky a scénické výpravě Oldřicha Šimáčka.

ZEMSKÉ DIVADLO V OSTRAVĚ: A. P. Čechov: »*Tři sestry*«, drama o 4 děj. Přeložil a režii jako host má K. Melichar-Skoumal. Výprava Adolf Wenig. »*Tartuffe*«, komedie od Molièra. Režie Zd. Hofbauer. Výprava Jan Obsil. »*Piková dáma*«, opera o 3 dějstvích od P. I. Čajkovského. Dirigent Mirko Hanák. Režie Petar Burja. Výprava Josef Gabriel. »*Tajemství*«, opera od Bedřicha Smetany. Dirigent Frant. Jílek. Režie Osvald Albín. Výprava K. Svolinský. »*Fidlovačka*«, hra se zpěvy a tanci od J. K. Tyla. Dirigent M. Lebeda. Režie Jan Pacl.

O stylovosti zvukové kulisy

(Dokončení.)

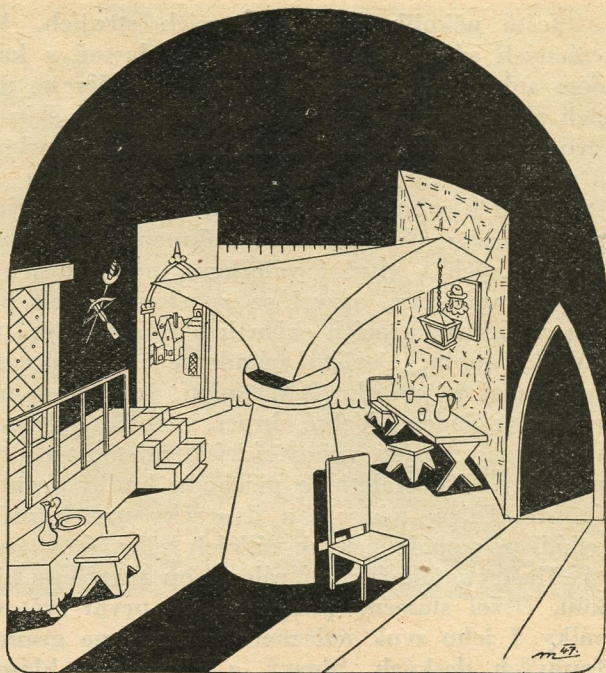
Nejsou to ovšem ventily, které mají obvyklou dnešní podobu a nejsou také umístěny ve středu nástroje. Jsou upevněny při hořejším ohbí hlavní roury a podobají se spíše klapkám klarinetovým s dosti dlouhými táhly, aby jich hráč dosáhl prsty levé i pravé ruky. Tyto první »klappen-trompety« se třemi klapkami můžete shlédnouti ve sbírkách náhodského zámku, třeba v době hronovských slavností.

Teprve odtud vyskytuje se dechová hudba v dnešní podobě, protože objev byl rychle zdokonalován a vytvářeny nové dechové nástroje (fagoty a bombardony). Plechové fagoty byly pro svou nepraktickou délku nahrazovány nástroji vhodnějších tvarů pro pochodování.

V oboru skladby přinesl empire valčík a polku, které postupně vytlačují tance starší. Ovšem pozor na výběr. Valčíky Fučíkovy, Komzákovy pocházejí až z konce století XIX., Lehárovy, Fallovy až z počátku století XX. Dobře vám poslouží valčíky Johanna Strausse otce a polky Hilmarovy.

Pro hry revolučního roku 1848 máme hudbu, přímo v této revoluci vzniklou: Myslím pochody B. Smetany, pochod Studentské legie, zvaný též Gaudeamus, pochod národní gardy a Píseň svobody na slova J. J. Kolára. Smetana, tehdy 24letý, je tvořil přímo v revolučním ovzduší tehdejší Prahy.

V armádě rakouské končí tou dobou činnost fejarů (pištěů), nadále podržují se jen trubači a bubníci. Odtud existují piště jen ve vojstě německém. Bubny dostávají šroubový mechanismus ladicí a jich luby se krátí. Po roce 1866 byl jejich tvar ustálen v dnešní ploché podobě. Polnice několikerým zatočením roury jsou zkráceny na polovinu trubek dosud užívaných. Až do rozpadu Rakouska užívá se signálů, vytvořených Haydnem. Již jednou psal jsem o nutnosti zachytit je notovým zápisem, pokud žijí jejich pamětníci. Naši legionáři neměli jednotného signálového systému pro trubky a bubny. Jednotlivé oddíly vytvářely si signálovou hudbu vlastní. Nechybíte tedy, popustíte-li pole fantasmii při troubení signálů ve hrách legionářských námětů. Vo-

Návrh scény inž. Maška k histor. hře »Zvon Ungeltu« od Frant. Síly (v pražsk. Čten.-záb. sp. »Hálek«)

jenská správa Čs. republiky vyřadila z užívání bubny a ponechala jen polnice, kterým vrátila sličnější tvar barokových trumpet a pro které dala českými umělci zkomponovati signálovou řeč, jež si nezadá co do melodické krásy s Haydnovou.

Jazz-band, jehož nástrojové obsazení je dostatečně známo, pronikl k nám po prvé světové válce r. 1920. Jeho skladebné formy fox, tango a waltz udržují se houževnatě při životě od počátku až po naše doby. Jinak každým rokem přibývá nový módní útvar, který zaniká s příchodem jiného. Zde konečně se nedopustíte nikdy znatelné chyby, protože plody tohoto divošského umění podobají se vzájemně tak, že jen cvičené ucho milovníka této muziky ví si s nimi rady.

Nejoblíbenějším nástrojem v domácnostech stal se od poloviny XIX. století klavír, v rodinách méně zámožných housle. V hudbě lidové je to tahací harmonika. —

II.), vlastenecký příběh o lásce Štúrově k dečří hradeckého nakladatele Pospíšila. Je to hra závažná, která jistě nalezne ohlas na ochotnických jevištích.

Divadlo mladých pionýrů nastudovalo bajku Ivana Urbana »Příběhy cvrčka Janka« (12. II.) na známý motiv »Všude dobře, doma nejlíp!«.

Ruské divadlo, které zde hostuje, zahájilo zdramatisovanou povídkou F. M. Dostojevského »Ves Štěpančikovo« (20. II.), po níž následovalo drama L. N. Tolstého »Živá mrtvola« (22. II.) a A. Kornejčuka »Chirurg Platon Krečet« (23. II.). Všechna tato představení ukázala sílu realistického umění našich milých hostů, jejichž učitelem byl režisér Stanislavskij. Na

jevišti tohoto divadla pořádá svoje představení »Studio ÚMDOČ«, které dostalo do vinku úkol budovati vlastní ochotnickou dramaturgii. V prvních dvou měsících uvedlo čtyři nové autory. Tolik tedy naše pražská divadla v novém roce. V předešlém čísle si opravte první větu předposl. odst. třetího sloupce: *Divadlo satiry*, které mělo nestejný...

Ještě několik slov o hracích strojích. Ve vzácných výjimkách vyskytují se vlastně v každém údobí historickém, gotickým počínaje. Jejich rozvoj souvisí s vývojem hodinářství. Různé strojky, vyluzující hudbu, bývaly součástí orlojů a orlojiků. Širšího pole působnosti dostalo se strojům v rokoku, kdy příjemný hlas ocelových plátků, seřazených ve tvaru sešikmeného hřebenu a uváděných v chvění válečkem, posetým jehlicovými výčnělky, ozýval se ze sloupkových hodin, z obrazů, hracích skříněk i džbánů. Bývá to důležitý doplněk jevištní nálady ve hrách od časů rokoka až k počátku XX. století. Jen pozor při výběru skladeb. Velké hrací skříně, polyfony vyskytovaly se jen v hostinských místnostech od poloviny XIX. století do příchodu hudby gramofonové. Ulice, nádvoří a dvorečky našich měst ovládl po napoleonských válkách kolovrátek, známý flašinet, jehož hrací válce jsou roztaženy klikou. Držel statečně posice až do první světové války. I jeho zvuk naleznete nahraný na gramofonových deskách. Sípavý a chraplavý hlásek Edisonova válečkového fonografu, který se u nás objevuje po pařížské světové výstavě asi r. 1902, byl již v málo letech vystřídán zdokonaleným

zvukem desek gramofonů, asi roku 1922 poznali jsme první aparáty radiové. —

Napsal jsem tímto stručný recept, »jak zákulisní hudbu dělati máš«, na vyzvání přítele řed. Smažika pro potřebu přednášejících této discipliny na našich divadelních školách a pro poučení našich kritiků, kteří při hodnocení divadelních představení v rámci soutěží bývají v této věci často bezradní.

Pak snad se dovědí i naši režiséři, že musí přihlížeti k stylovosti hudebních zákulisních efektů. Že sloupkové hodiny v rokokovém salonku Šubertových »Probuzenců« nemohou spustit kurážně melodii »Hej Slované« a že biedermeierovské figurky nemohou naslouchati u otevřeného okna zvonkové hře z Lorety, kterou napodobí za scénou hráč na tubafon vyřukáváním mazurky, nebo v jiném případě hodinové hry z »Polské krve«, kdyžtě loretánské zvonky již od roku 1694 hodinu co hodinu přehrávají umíněně mariánskou píseň: Tisíckrát pozdravujeme Tebe.

Vynasnažme se i v odvětví zákulisní hudby dosáhnouti úrovně, k jaké jsme dospěli v ostatních oborech divadelního umění.

LAD. NEJEDLÝ: **Kalendarium dramatických spisovatelů**

K V Ě T E N :

1. 1888 * *Jan Morávek*, spis. (Sražený orel, Domov náš.)
2. 1855 * *František Sokol-Tůma*, spis. (Gorali, Pasekáři.)
1889 * *Stanislav Krejčí*, spis. (Kovář z Henčlova.)
1922 † *Karel Jonáš*, spis.
3. 1564 * *William Shakespeare*, angl. herec a dram. spis. (Coriolanus, Sen noci svatojanské.)
1846 * *Josef Štolba*, dram. spis. (Peníze, Na letním bytě.)
4. 1890 * *Bedřich Vrbský*, herec a dram. spis. (Na dvou židlích, F. L. Věk.)
5. 1838 * *Frank Wollmann*, spis. (Rastislav.)
6. 1859 * *Stanislav Cyliak*, spis. (Dobrodinci, Dravec.)
1868 * *Stanislav Przybyszewski*, polský spis. (Pro štěstí.)
1873 * *Lothar Suchý*, spis. (Matka.)
1946 † *Jan Bartoš*, dram. spis.
7. 1901 * *Géza Včelíčka*, spis. (Kavárna na hlavní třídě.)
8. 1882 * *Adolf Velhartický* (Waldmann), spis. (Dobrá srdce.)
1914 † *Jakub Arbes*, spis.
1920 † *Josef Šír*, spis.
10. 1876 * *Ivan Cankar*, slovinský spis. (Učitel Jerman, Pro blaho národa.)
1905 * *Josef Trojan*, spis. (Každý má dvě úlohy.)
1936 † *Jaroslav Hilbert*, spis.
12. 1899 † *Henri Becque*, franc. dram. spis.
1902 * *František Němec*, spis. (Sentimentální romance.)

- 1912 † *August Strindberg*, švédský dram. spis.
- 1930 † *Josef Štolba*, spis.
13. 1861 * *Jan Ladecký*, spis. (Kortan.)
1839 † *Antonín H. Sokol*, spis.
14. 1863 * *Vilém Mrštík*, spis. (Anežka.)
1876 * *Jaroslav Rudloff*, spis. (Dědečkovy housle.)
1894 * *Jindřich Honzl*, režisér a spis. (Román lásky a ctí.)
1931 † *Viktor Dyk*, básník a spis.
15. 1859 * *Augustin Eugen Mužík*, spis. (V orlím hnízdě.)
16. 1909 * *František Kozík*, spis. (Meluzína.)
19. 1937 † *Karel Babánek*, spis. (Rodná hrouda.)
20. 1833 * *Otokar Fischer*, kritik a spis. (Otroci.)
21. 1855 * *Emile Verhaeren*, belg. básník (Filip II., Svítání.)
1910 † *Jules Renard*, franc. spis.
22. 1835 † *Viktor Hugo*, franc. spis.
1835 * *František Šorm*, spis. (Panic.)
1939 † *Jiří Mahen* (Ant. Vančura), spis.
23. 1906 † *Henrik Ibsen*, norský dram. spis.
25. 1943 † *František Xaver Svoboda*, spis.
26. 1900 * *Vítězslav Nezval*, básník. (Mannon Lescaut, Milenci z kiosku.)
30. 1778 † *Arouet Voltaire*, franc. spis.
1889 * *Edmond Konrád*, kritik a dram. spis. (Kvočna.)
1891 * *Klára Pražáková-Fuxová*, spis. (Svatý prorok a spol.)
1901 * *Jaroslav Hora* (Obenberger), spis. (Návrat.)
1941 † *Jindřich Hořejší*, básník.

Krásné srpnové odpoledne. Slunce praží na hronovské náměstí, které je zahaleno ve slavnostní háv. Klidné pohraniční městečko, uzavřené mezi kopci, je v těchto dnech hostitelem výkvětu ochotnictva, které přijelo k ušlechtilému soupeření. Ale dnes jejich počet vzrostl o stovky návštěvníků, kteří přijeli, aby přivítali svého velkého přítele, ministra zahraničí Dr. h. c. Jana Masaryka. Jiráskovo divadlo s krásnou betonovou plošinou, končící schodištěm k divadlu, je ve čtvrti sevřeno ženami v národních krojích, skauty, ochotníky, Sokoly i jinými krojovanými korporacemi. Všechno v dokonalém pořádku, v napětí očekává příjezd ministrův. Uprostřed plošiny stojí dvě děvčátka, 4—5letá, každá s kytičkou v ruce, připravenou pro zástupce vlády.

Vtom se ozvou fanfáry skautských trubců se střechy divadla. Vzácný host přijíždí, jeho limusina s tichým šelestem zastaví přesně před plošinou. Jásot davů, na náměstí shromážděných, vítajících příjezdějíci auto, proměnil se v uragan hlasů. Tisíce rukou ve vzduchu, bílé šátečky a praporky dětí mávají vstříc synu slavného presidenta Osvoboditele — T. G. Masaryka, který vystupuje z auta. Vysoká, silná postava, milý obličej s očima, chráněnými černými skly proti prudkosti světla slunce. A jen vystoupil, byl konec pořádku. Darmo prosí skauti, darmo prosí pořadatele, každý z přítomných snaží se dostat do největší blízkosti milovaného člověka. Je po oficiálnosti, zástupci korporací a úřadů jsou odsunuti do pozadí, neboť Jan Masaryk odpovídá svým způsobem na pozdravy. Snaží se pomoci pořadatelstvu a sám jde k těm, kteří ho měli jako zástupci shromážděného lidu pozdravit. V davu otvírá se ulička a odkrývá dvě malá lidská stvoření, poděšená tím hemžením, že nemají daleko do pláce. Ale velký přítel dětí už je shlédl a jeho vysoká postava se k nim sklání, zvedá je a ztichlé zástupy slyší laskavá a domlouvavá slova ministrova, který líbí děti na tváře a prosí je o kytičky. Dav propuká v nové volání radosti a slávy a jen nerad propouští na chvíli ministra Masaryka, aby s balkonu radnice promluvil k těm, které nad všechno miloval, k svému lidu. Jeho lidský projev byl bez příkras, bodrý a při tom co slovo, to zlaté zrno, které každý chytil se zatajeným dechem. Jen chvílemi je jeho řeč přerušována potleskem a

ještě častěji smíchem, osvobozeným smíchem občanů, kteří cítili, že k nim jsou promlouvána ryzí slova pravdy neskreslené, která dovedou chválit, ale nebojí se vytknout a říznout do živého. Velká řeč velkého státníka, která přinesla ulehčení a ukázala nepokryté chyby a nedostatky v politice vnitřní i zahraniční, hospodářské a kulturní.

A nám pak napsal slova, uvedená v úvodníku, která hrála a dala sílu k nové práci, neboť byla napsána mužem, jehož celý život zasvěcen byl vlasti a národu, krácejícím ve stopách svého otce.

Ochotnictvo, které v něm našlo velkého přítele, zůstane věrno jeho myšlenkám a cílům. Sklání se hluboce před jeho památkou a ve svých srdcích uchová navždy odkaz Jana Masaryka.

JAN VONDRÁČEK:

Jan Ladecký

Opožděná vzpomínka k čtyřicátému výročí jeho smrti —
29. července 1907. — Dokonč.

Po několika nezdařených pokusech získati pro účely spolkové vhodný list vyhledala Matice nový orgán, »D i v a d l o, rozhledy po světě divadelním«, které počal r. 1903 vydávati a redigovati Bohuslav Kavka. A hned v prvním čísle se přihlásil ke slovu Ladecký článkem »Novému listu«, kde na podkladě svých zkušeností uvažuje o divadelním časopise, jak zle se udržuje, ač se to zdá paradoxní, když je práce u nás tolik přímých zájemců divadelních, spolků, funkcionářů i jednotlivců, spojených s divadlem zaměstnáním, přátelstvím a přízní. Důvod tohoto zarážejícího zjevu viděl Ladecký v naprostém nedostatku jednotnosti naší divadelní obce, který zavinil, že zahynuly po delší nebo kratší době všechny časopisy, věnované

Š. Stodolovský:

Viděl jsem divadlo...

Velmi rád jsem přijal pozvání mladých ochotníků z Vyhnanic v milévském okrese, abych shlédl jejich divadelní představení. Vybrali si hru Jos. Haise-Týneckého »Voják«. Cesta tam není zrovna příjemná, protože silnice jest ještě zjizvena zimou. A tak jsem docela rád zastavil svou motorku na místě. A pak jdeme do divadelního sálu.

Sály na vesnicích jsou totiž jimi jenom podle jména, protože jinak se podobají normálním větším místnostem s málo sedadly, sehnányými i z domácností. Jevišťe řešeno velice moderně — v rohu, protože jinak pro nedostatek místa nebylo možno jej vyřešit. A pak hra...

Ze slov, která byla mluvena krás-

ně artikulovanou a modulovanou češtinou, zavanula na mne radost, s jakou tito mladí ochotníci dělají to své divadélko. Co slovo — to kámen poctivé stavby ochotnické práce. Nevadil mi nedostatek jevištního zařízení, nevadilo ani, že výstřel na konci představení nevyšel, nevadilo, že leckteré momenty hry, potřebující citového vypětí a režiséřského zvládnutí komparsu, zapadly: Protože jsem slyšel, jak prostá nitra mladých ochotníků dávají ze sebe jasnost výrazu, porozumění toho, co prožívají na prknech, prostě že se snažili, aby hráli. A ta snaha, ta jasnost venkovských srdcí, ta ponurá tíha staré matky i přirozenost selky, zpěv děvčát při draní, přímocarost a hned zase kličkování dohazovačovo, vzpoura mladého srdce, vzplanutí lásky, poznání dobra — to všechno bylo nefašlováno, vyjádřeno prostě a výmluvně.

Myslím, že tak by mělo být pojímáno ochotnické divadlo na venkově — do dobré věci vložit dobré srdce, krásně mluvit, projevit lásku a to všechno stmelit v radostné odpoledne tvůrčí práce i na nejmenší vesničce. A že to jde — to mladí ochotníci ve Vyhnanicích ukázali.

CO SE NÁM PÍŠE

Sjednocení ochotnictva.

Počátkem měsíce března t. r. se sjednotilo ochotnictvo okresu novo-bydžovského a soudního okresu chlumeckého. Osvětový inspektor J. Veselý působil na akční výbor v N. Bydžově, aby nepovolil hrát divadlo odborům a spolkům, které nejsou organizovány v ÚMDOČ, protože neorganizované spolky nemívají školení a průpravy a nedávají záruky hodnotného repertoáru a dobrého provedení. OAV tento návrh přijal a vydal místním národním výborům příkazy, aby bylo všude sjednocení provedeno.

K. Výborná

Veřejné zhodnocení ochotnické práce v Chlumci n. Cidl.

Pěv.-och. sp. »Klicpera« v Chlumci n. Cidl. pořádal 15. 2. valnou hromadu. Schůzi byli přítomni četní zástupci místních spolků, na př. Sokola, Osvozených polit. vězňů, Čsl. obce legionářské, dva mpředs. ONV z Bydžova, předs. MNV, okr. škol. inspektor, osvět. inspektor a jiní vzácní hosté. Mpředs. ONV předal předsedovi spolku O. E. Leskovi diplom, věnovaný spolku »Klicpera« OOR v N. Bydžově. Tento projev uznání způsobil všem pracovníkům radostné překvapení a byl pěkným úvodem schůze, která měla opravdu slavnostní ráz. Všichni členové spolku složili do rukou předsedy slib, že chtějí pracovat pro dobro českého národa, pro kulturu a umění. Byl to slib stovek pracovních hodin, darovaných milované republice a českému umění. ÚMDOČ věnovala stříbrné odznaky členům, kteří 30 let pracovali nepřetržitě jako věrní ochotníci. Slzy pohnutí, které se zaleskly v očích vyznamenaných, prozradily

divadlu: Česká Thalia (1867—1870), Besedník (1872), Divadelní listy (1880—1884), Naše Besedy (1884), Jeviště (1885—1888), Divadelní list (1886), Česká Thalia (1887—1893), Besední listy (1892—1895), J. K. Tyl (1894—1896), Thalie (1896—1900), Divadelní listy (1899—1904), Ochotník (1901), Divadelní ochotník (1903), Melpomene (1903).*) A aby se to nestalo i s novým časopisem, volal Ladecký po soustředění všech divadelních jednot a spolků za společným cílem ke zdaru a prospěchu domácí divadelní literatury a všeho našeho divadelního života. Do třetího ročníku »Divadla« (1904) napsal »Několik slov o našich divadelních potřebách« a žádal mimo jiné zřízení české dramatické konservatoře (dramatické akademie) se zkušebními jevišti, která by pečovala o herecký dorost a starala se též o zachování tradice a památky všech vynikajících českých herců.

Ve čtvrtém ročníku »Divadla« má stať »Nutné požadavky«, v níž poukázal na nutnost vzájemného poměru mezi výpravou a hrou a žádal prolnutí souhry s výpravou, při čemž zavrhoval takové zjevy, kde dekorační sensace nebo zevnější nádhera scény převyšuje vnitřní výpravu hry a podává více, než snese dílo samo.

Na jiném místě žádal vydávání pramenů k dějinám českého divadla a navrhoval, aby byla za tím účelem utvořena »Jednota přátel divadla« po vzoru cizích »společností pro dějiny divadla«, která by se té věci ujala, což se — bohužel — dodnes nestalo.

V jednom ročníku »Divadla« zaútočil si Ladecký na intendanci Národního divadla a uváděl, že lidé, kteří o divadle nemají ponětí, kteří se o divadlo nikdy nestarají, najednou, když se stanou jeho funkcionáři, o něm rozhodují. Opatrně však svůj útok skryl pod šifru »Alfio«, aby snad neměl nepříjemnosti.

V té době, kdy neměl žádných spolkových funkcí — v letech 1900 až 1907 — byl Ladecký vůbec velmi činný literárně a žurnalisticky. Psal kritické články do Vlčkovy »Osvěty« a snažil se vyniknouti rozhledem po divadelní literatuře, redigoval sbírku divadelní četby »Masky a pravda«, která vycházela ve Wiesnerově nakladatelství, psal obsáhlou historii českého divadla do Vilímkova díla »Devatenácté století slovem a obrazem«, překládal francouzské romány (»Hrdina dne« od Guilbertové, »Cizinka« od Dumase, »Princ z Aureca« od Lavedana) a nejvíce se věnoval »Divadelnímu slovníku naučnému«. Měl vycházeti, počínaje lednem r. 1906, nákladem J. Otty a jeho redakcí byl pověřen Jan Ladecký jako nejvhodnější osoba. Slovník měl ve dvou skvělých svazcích obsáhnouti veškerý divadelní materiál domácí i cizí a jeho sbírání a uspořádání svěřeno bylo Ladeckému. Jak víme, k vydání tehdy nedošlo a dílo toho druhu, tolik potřebné, nemáme dodnes, poněvadž i pozdější pokus o Divadelní slovník — jak známo — ztroskotal.

Do pátého ročníku »Divadla« (1907) přispěl Ladecký obsáhlou studií »O repertoáru českých ochotnických divadel« jako o nejdůležitějším projevu každého divadla. Při tom vyslovil zásadní pravdu, že *pro v á d ě n í* hry jest známku umělecké vyspělosti každého ochotnického souboru, ale výběr prováděných her (repertoár) je důkazem toho, jaký kulturní, mravní a výchovný vliv má ochotnický spolek na obecnostvo.

Svou studii založil Ladecký velice široce, zašel až do počátků českého ochotnického divadla a vylíčil dlouhý boj, jaký svádělo české ochotnictvo na tomto poli. Ve spojitosti s tím volá ke všem našim ochotníkům: »Provádějte jen dobré české hry, zušlechťující a povznášející, neboť vy jste učitelé lidu, vy máte v rukou pokračovací školu nejširších vrstev národa, máte ochotnické divadlo.«

Mnoho jiných a jiných krásných myšlenek, ponaučení a pokynů pro naše ochotníky obsahuje tato stať Ladeckého a zasluhovala by jistě knižního vydání. Bohužel, studie zůstala nedokončena. Dlouho

*) Názvy a data uvádí pisatel článku.

Scéna ze hry Marcela
Pagnola
MALAJSKÝ ŠÍP

Návrh scény: Jan Valášek.
Režie: Theodor Leitner.
Amatérská fotografie Fr. Fryborta.

trvající choroba a smrt ji přerušila. Byla to poslední jeho práce, práce, věnovaná ochotnictvu, jako celý jeho život. Ale i to, co je v onom pátém ročníku »Divadla« otištěno, je vzácným odkazem, řekl bych poslední vůlí šlechtné duše Ladeckého, člověka, který sám mnoho dobrého na světě neužil, ale mnoho dobrého vykonal.

Ladecký byl po celý život idealista a proto se nezmohl na žádnou významnou synekuru. Nikdy neměl na ruzích ustláno a ani své choti nezanechal nic, čím by zabezpečil její život.

Pracoval neúnavně a obětavě pro divadlo jako žurnalista, kritik, redaktor, organisátor, spisovatel-dramatik a vždy úspěšně, třeba bez hmotného úspěchu.

Propagoval myšlenky mladé divadelní generace proti směru konservativnímu, ale přitom nebyl přítelem násilných převratů. Říkával, že pouze organický vývoj podmiňuje stálost věcí. Za svou práci spokojoval se vděčným uznáním těch, kteří ho pochopili a kteří dovedli cítit s českým divadlem tak, jako on. A k nim se hlásíme dnes i my a s vděčností vzpomínáme jak jeho práce, kterou pomáhal budovati naši ochotnickou organisaci, tak i jeho zásluh o zvýšení úrovně českého ochotnického divadla.

jejich radost. Několik vzpomínek J. Olivy st. ukázalo, že dnešní práce ochotníků nachází více pochopení a uznání pro divadelní práci, než tomu bývalo dříve. Ze členové spolku mají pochopení i pro materiální potřeby divadla, svědčí dar 200 m filmu od p. Topiče a sbírka, která vynesla 1175 Kčs. Na schůzi byl předveden odb. uč. J. Lecjaksem zdařile zfilmovaný 6. a 7. Klicperův Chlumec. Klicperovy Chlumce jsou řaděny ihned za Jiráskovy Hronovy a nabývají stále větší obliby. Předseda spolku poděkoval Sokolu za propůjčení stadia k pořádání Klicperových Chlumců a DTJ za možnost hrát v Dělnickém domě. Vyslovil důvěru, že Chlumec se dočká svého divadla, důstojného stánku umění, na které jsou již plány hotovy. Poděkoval též všem členům spolku i divadelnímu obecenstvu chlumckému za porozumění. Přiznal, že v Chlumci se radostně pracuje.

K. Výborná

MILAN OBST: Umělecká a kulturní činnost Mladých scén

(Dokonč.)

Recitace nás poučí, že prvním předpokladem hercova úspěchu je, aby mu bylo rozumět. Orthoepická cvičení lze recitací vhodně zpestřit právě tak, jakó pro herce nezbytnou gymnastiku a rytmiku zpestříme tancem (ovšem uměleckým). Těšíme se, že právě nová generace ochotnických herců přinese na jeviště kulturu slova a pohybu, po níž se tak úpěnlivě volá.

Také zpěv je nezbytnou součástí hercovy průprav. Vždyť intonační stránka řeči jevištní je velkým nedostatkem ochotnických herců. Ve verších pak hraje intonace zvláště významnou roli.

Vůbec — přáli bychom si, aby mravním přínosem mladých členů ve spolku byla jakási idealisace ochotnické práce. Znamená to více kritičnosti, více zkoušek. Ochotnické divadlo není existenciální základnou svých tvůrců. Nemusí tedy produkovat mnoho. Proto musí tvořit kvalitně. Zkou-

šejme jednu hru celý rok, je-li toho třeba. Nepředkládáme obecenstvu to, co se nám vytvořilo, ale to, co jsme chtěli vytvořit. Tato idealisace ochotnické činnosti je základ, na němž vyrosté nové ochotnické divadlo.

Několik poznámek pro praktickou činnost: Nehrajme realisticky. Realismem zde myslím divadelní projev, který působí na diváka dávno překonanou ilusivností dekorací, kostymů, masek a světla a naturalistickým znešvařením jevištní řeči. Dnešní neorealismus nemá nic společného se stylem většiny ochotnických představení. Největším kladem realismu bylo jeho psychologické zaměření a psychologické tvary divadelního projevu jsou sice častým, ale nepřilíš uctívaným hostem na ochotnických jevištích. V jevištním díle snažíme se aktualizovat takové prvky, které je přiblíží dnešnímu divákovi. Hledáme-li styl, vycházíme ne-

jen z díla, ale i z celkové vnímací schopnosti dnešního diváka, která je ovlivněna celou současnou strukturou sociální. Máme právo i na určité generační znaky, které tvoří jakýsi základní tón všech způsobů stylisace. Víme, že aktivnost našeho mládí povede nás často na scestí. Tu nám bude vítána rada a kritika všech, kdož radí a kritizují konstruktivně.

Idealisace v praxi je požadavkem odbornosti. Tanec s námi nacvičuje odborný tanečník, zpěv hudebník. Režisérem ať je skutečný umělec, který má schopnost syntetisovat a stylisovat ve směru své individuální umělecké potence. Generační znaky pomohou nezkušenému režisérovi zvolit pravý tón stylisace.

I po scénické hudbě se často marně volá. Mladí hudebníci, kteří s vámi budou pracovat, uvědomí si specifické zákony dramatické hudby, které plynou z funkcí, jež tato v jevištním díle vykonává.

Členem spolku stávají se i speciální dramaturgové. Ti hledají hry, které mají dnešku co říci a které respektují vyjadřovací schopnosti dnešního divadla.

Maskujeme — lépe líčíme se sami. První základ nám dá školení a příručky. Víme ovšem, že předpokladem úspěšného maskování je studium vlastní tváře. Ne ilusivnost, ale výraznost tváře. Ne »maska«, ale podtržení určitých rysů naší tváře.

Konečně pole působnosti, které mnohde čeká na obdělání rukou jedině mladých lidí: Divadlo

pro mládež. Hrajeme pro děti a hrajeme s dětmi. Probouzíme v nich lásku k jevišti. Děti ať hrají jen samy sebe. Více s nimi zpíváme, recitujeme, kreslíme.

Pokusíme se organisovat i divadlo loutkové. Skýtá mnoho možností i pro hodně avantgardní umělece.

Víme, že divadelní představení, o jehož lepší organisaci se pokusíme, nekončí poslední reprisou, že pravý umělecký přínos objasní se nám teprve v diskusích mezi účinkujícími (i technický personál), ostatními členy spolku a obecnstvem. Tyto diskuse jsou nezbytné pro Mladé scény.

Tolik o činnosti divadelní.

Mimodivadelní činnost Mladých scén nechť se soustředí na vytvoření jakýchsi »klubů« — místností, kde je možno číst časopisy, debatovat, nahlédnout do knihovny, poslouchat hudbu (gramofon) atd. Mladá scéna pořádá tu diskuse, přednášky, informační večery atd. Jde o vytvoření společenských klubů mladých lidí; o mravním významu takového podniku netřeba mluvit.

Mladá scéna spolupracuje ruku v ruce se všemi organisacemi mládeže.

Mnohé úkoly, které čekají mladé divadelníky, naznačili jsme jen v hlavních rysech. Je nutno o nich přemýšlet, přizpůsobovat místním podmínkám a hlavně věřit v hodnotu umění pro člověka.

Nechť tvoří divadlo ne ti, kteří chtějí, ale ti, co musí.

JOSEF NAVRÁTIL: Proč se píše a mluví o krizi ochotnického divadla?

Často jsem měl příležitost v kulturních revuích čísti nářky a tirády o krizi ochot. divadla. Někdo hledal příčiny ve špatném výběru hry, jiný v nedostatečné výchově ochotnictva, ale dosud bylo jen málo těch, kdož šli věci přímo na kloub. Je to rozdělování výtěžku divadla na jiné účely, nežli zlepšení divadelního zařízení a opatřování inventáře a nezbytných příruček, které slouží pro další školení a výchovu ochotnictva. Hraje se pro všechny možné účely a máme spolky, které se nechávají ochotníky vydržovat a ochotnictvo přímo vykořisťují. Nedivme se, že v mnohé obci není nálady pro ochotnickou činnost, když všechen čistý výnos se daruje na zcela jiné a protichůdné účely a podniky. Obecnstvo ztrácí zájem o divadlo, když předem ví, že zase bude pohlížeti na staré odřené kulisy, v nichž se hraje třicet let a že ochotnictvo po vesnici shánělo židle, stoly, knihy a často i kamna, aby se vůbec mohlo hrát. Jen uboze a chudě vypravené jeviště, nedostatek zařízení a hlavně peněz vyvolává *krise* a rozklad v ochot-

nických kroužcích a spolcích, které jsou často diktátorsky donucovány vydati svoje výtěžky jiným korporacím. Proto v okrscích bylo rozhodnuto nedoporučovati ochotnictvu rozdělování celého výtěžku divadel, protože není myslitelné, aby mohlo býti divadlo řádně sehráno při ubohé výpravě, která sestává často z roztrhaných a zalátaných dekorací a od hostinských vypůjčovaného inventáře, na němž mnozí posluchači den předtím hráli karty. Dramatické kroužky a ochotnické spolky musí se starati napřed o dokonalé a řádné vybavení jeviště a veškerého zařízení. Je nutno, aby každý ochot. spolek každý rok doplňoval zařízení (inventář), aby byl vybaven vlastními parukami, líčidly, aby stará odřená opona byla nově porížena a aby obecnstvo při každém divadle spatřilo nové, úhledné a líbivé dekorace. Ochotníci, když jsou nuceni před divadlem po vesnici si vypůjčovati nutný inventář, učiní to jen jednou a už je na divadle nikdo nespatri. Ochot. spolek musí mít vlastní zařízení pro každé divadlo, které má býti sehráno. Ani

výbor, ani režisér nesmí připustit, aby výtěžek byl rozděván a vlastní divadlo aby při tom živořilo a pak zaniklo. Ochotnické spolky, které se řídí zásadou, že napřed je vlastní podnik a jeho vybavení, vykazují *nejlepší* činnost a nikdy tam nebylo nechuti a zbytečné fluktuace členstva. Dobře vybavené jeviště je *reklamou* spolku a jeho doporučením pro časy budoucí. Byly doby, kdy naše veřejné knihovny byly bagatelisovány jako hromady papíru. *Knihovníci* musili lid poučovati, jaký význam má řádně vybavená veřejná knihovna. Totéž je u našeho divadla. Svým vybavením musí si sjednávati úctu a zajišťovati návštěvu. Který venkovský ochot. spolek má své vlastní kroje? Nebude je mítí potud, pokud výnos divadla bude jen rozděvati. Důležité spolky, o jejichž nutnosti není snad sporu, najdou si prameny příjmů jiným způsobem, nežli ochuzováním ochotnických jevišť. Ochotníci sami pak vynutí si úctu a podporu obecnstva jen tehdy, když ukáží nové dekorace a nové zařízení při každé hře. A k tomu je třeba hodně peněz.

FRANTIŠEK PETŘÍK: »Stabilní« jeviště

(Dokonč.)

Co bychom dnes požadovali od stabilního jeviště, aby vyhovovalo novodobým požadavkům?

Především by mělo být prostorné, aby nepůsobilo stísněným dojmem. Pamatujme si, že jeviště se dá dekoracemi zmenšit, ale nikdy zvětšit. Výška jeviště by měla být alespoň taková, jako je výška sálu, ale lépe o nějaký metr větší, nikdy ne menší.

Na takovém jevišti by měly být tři nezákladnější věci, nutné z prostých lidských důvodů pro každého normálního ochotníka: Převlékárna (lépe dvě, oddělené pro muže a pro ženy), normální toalety, určené pro herce a pak dobrá a bezpečná kamna.

Podlaha jeviště by měla být sestavena z prkených čtverců (normalisovaných), které by bylo možno otvírat a v době potřeby pak použít i prostory pod jevištěm. Tento prostor by mohl sloužit za rekvisitárnu a za skladiště dekorací. Je to mnohem výhodnější než na půdě.*)

Na zařízení pro osvětlení by se nemělo šetřit. Nemyslím, aby tam bylo zamontováno příliš mnoho lamp, a to lamp stabilních. Mělo by tam však být větší množství zásuvek k eventuálnímu použití.

V zákulisí by měla být také dobře zabezpečená rozvodná skříň, ve které by byly již zamontované reostaty. V této skříni by měla být všechna zařízení, potřebná k obsluze osvětlení jak na jevišti, tak i v hledišti a pak i obsluha všech signálních zařízení zvonkových.

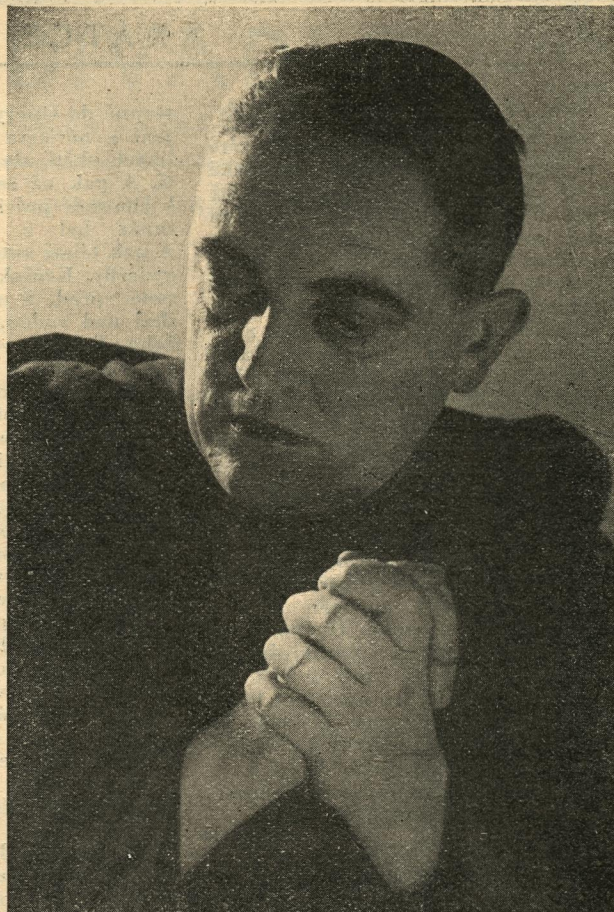
Na jevišti by mělo být také již při stavbě pamatováno na umístění rozhlasové aparatury. Tedy elektrického gramofonu, zesilovače a mikrofonu. Bez tohoto zařízení si dovedeme mnohé hry dnes těžko představit. Dva ampliony tohoto zařízení by měly být zamontovány po stranách zděného proscenia jeviště a zamontovány a ukryty již ve zdi. Další kontrolní amplion by byl umístěn nad jevištěm v zákulisí.

Je-li možno, tedy mělo by se pomýšlet i na eventuální zamontování projektoru, a to buď skioptikonu nebo projektoru na úzký film. Myslím, že v budoucnosti bude hrát při ochotnickém divadle světlo, zvuk a filmová projekce mnohem větší roli, než vlastní dekorace a proto je nutno pomýšlet na tyto věci již nyní. Takové jeviště se také nestaví na rok nebo dva, ale na celá desetiletí.

Zásadně bych však byl proti všem konstrukcím pro upevňování stabilních kulís, které nutí stavěti scénu šablonovitě.

Vlastní stabilní jeviště by nemělo mít oken, a to hlavně ne v průčelní stěně. Průčelní stěna jeviště by měla být trvale nastříkána šedomodrou

*) Dnešní divadelní předpisy však toto využití prostor pod jevištěm nepovolují z důvodů požárních. (Pozn. red.)

Karel Paukert

přední člen Družstva div. ochotn. ve Skutči a režisér Nerudova okrsku ÚMDOČ v Chrudimi
v tit. roli Fr. Tetauerova »Zpovědníka«.

(Vlastní maska. Amat. foto: Miloš Ostádal.)

barvou, aby tak sloužila za pevný oblakový propekt.

Ještě několik rad pro ochotníky na vesnicích a odpovědi na nejčastější dotazy:

Osvětlení jeviště mělo by se dít pomocí reflektorů a těchto reflektorů by mělo být v zásobě co nejvíce. Opatřte si reflektory všech možných druhů. Doporučoval bych alespoň deset takových reflektorů, protože dnes je jich velmi třeba.

Jaké dekorace? Nejlépe žádné. Hlavně látky, a to hodně různobarevných závěsů. Jen, prosím, ne křiklavé, červené a modré pokoje, které nás strašily na každém vesnickém jevišti.

Máte-li peníze, tedy si opatřte jednoduchý kruhový horizont, modrý a černý. Na jevišti je i velice praktický výtah neboli elektrické propadlo. Velice se vám osvědčí.

Dále bych vám srdečně doporučoval hrát a hrát, a to krásné a dobré věci. Limonády a nasládlé operetky nenáleží dnes na řádné ochotnické jeviště. Dobrých věcí máme dost, stačí je pouze vybrat, dobře nastudovat a předvést vašim návštěvníkům. Lid je dnes vděčný za dobrou věc a jistě si bude vážit vaší dobré ochotnické práce.

KRÁTCE O MNOHÉM

Dramat. »Studio ŮMDOČ«.

K přehledu divadelní činnosti této nově při ústředí vytvořivší se umělecké složky opomenuli jsme předešle ještě přiřadit histor. hru jihočeského autora četně hraného »Hluchého klasu«, *Jana Říhy* »Polibek královský«, vcelku i mnoha podrobnostmi připomínající slavnou Vrchlického »Noc na Karlštejně«. Ovšem zdaleka nemá jejího myšlenkového dosahu a závažnosti. Je to zábavná, nenáročná hříčka, jevištní anekdota, které pravděpodobně lépe svědčí jeviště menšího formátu, jak je možno se přesvědčit z početných jejich repris právě malými soubory. — Tyto dny měla zde také premiéru nová veseloherní práce *Otty Minářika* »*Ve fukeři*« (obě hry rež. *Jirí Gsöllhofer* za výtv. spoluúčasti arch. *F. Kubelky*) s častěji již použitým prostředím i dějovým motivem nenadálého setkání v odlehlé horské chatě. Hodnota hry je v pěkném, scénicky působivém řešení citových vztahů mezi dvěma neuvědoměle blízkými si bytostmi, které zdejším provedením jen získalo. — »Studio ŮMDOČ« pozvolna zakorňuje v našem divadelním životě a je tedy oprávněná naděje, že splní posláni, dané mu do vínku. *Rdv.*

Z jednot.

Div. jedn. »Petr Bezruč ve Vítkově«. Jen málo nadšenců seskupilo se okolo př. *Mencla*, jenž pochází rodem z Opavy a jehož otec byl dlouholetým a nadšeným ochotníkem a členem Div. jedn. v Opavě, která v r. 1926 vyhrála s »Medvědí tancem« od *V. Wernera Jiráskův Hro. nov.* Z krve otce přešla láska k ochotníkům do krve syna. Hned po osvobození v roce 1945 se př. *Mencl* ujal vedení spolku v polorozbitém městečku Vítkově na Opavsku. A již téhož roku vyslala jednota na školení I.

stupně do Opavy 8 členů. Nebylo spojení a návštěva školy vyžadovala velikých obětí, ale šlo se s láskou a chutí. A pak už se rozjela tato hrstka k čínorodé práci: Svobodův »Poslední muž« byl z prvních představení. A pak téhož autora »Směry života« se vydařily. Krůček za krůčkem jde jednota vpřed. S největšími potížemi se drží nad vodou, protože začala z ničeho. Brzy si však vybojovala dobré místo v srdcích diváků a letos se již pustila do souboje v okrskové soutěži hrou *Jar. Kvapila* »Oblaka«. Zůstala v dalším kole a jde do krajové soutěže. Osvětová činnost v městečku bývalého soudního okresu leží celou tíhou na jednotě. Ale ta se snaží, seč jí síly stačí. Pomoci se nelze dovolat a tak si pomáhá sama. A dělá to dobře. Neopouští směrnicí hodnotných her, nepropůjčuje své chudé síly kýčům a bezduchým operetkám. Stojí za to, jí poděkovat a blíže si jí povšimnout. Bezručův okrsek plně chápe tuto snahu a bude jí všemožně podporovat. Vypravil k ní zájezd »Svatopluka Čecha« z Opavy s hrou *Jarky Bílého* »Srdeční injekce« — která jistě bude přínosem nejen uměleckým, ale i finančním, protože požadavky jsou mimořádně nízké. Otištěné obrázky ze hry »Oblaka« dokazují, že se mladá jednota činí. Nynější předseda př. *Kožoušek*, řed. *pob. Opavské spoř.* se svým spolupracovníkem *Beranem* a ostatními jistě přivedou jednotu k brzkému rozkvětu. (*J. B.*) — *Spdo.* »*Klicpera*« v *Hroubovích* se hrál na vánoce minul. roku divadelní hrou *Al. Jiráka* »*Ger o*«. Hru nastudovali ochotníci při otevření nového jeviště, které si zbudovali za celý rok od požáru, který zničil nejen jeviště, ale také téměř celý inventář. Nastudování hry bylo spojeno s řadou těžkostí, které byly překonány teprve obětavou pomocí div. ochotn. spolku

»*Českokrumlovská scéna*«. Jediná ze všech spolků, které tuto hru předváděly, ochotně zapůjčila divadelní knížky, jež bohužel se nedaly jinak obstarati, a co více, nabídla i zapůjčení realistické scény, jejíž malbu provedl malíř Jihočeského divadla *VI. Tomášek*. S tak účinnou pomocí bylo možno hru vypraviti opravdu slohově. *Spdo.* »*Klicpera*« děkuje »*Českokrumlovské scéně*« za laskavou pomoc, jakož i za pozdější odprodání dotyčné scény.

Kulisové plátno

nebo kulisy potřebují divadelní ochotníci ze šumavské vesničky. Kdo může prodat, oznamte na adresu: *Dělnická dramatická pěvecká jednota »Osvěta« v Novém Dvoře, p. Zdíkov na Šumavě.*

Rekvizity pro vybavení jeviště.

Divadelní odbor v Temenici, okr. Šumperk - Morava (podepsán *Adolf Šimek, Temenice, okr. Šumperk 366*) zaslal tuto žádost: Prosíme všechna divadla a divadelní soubory, jakož i ochotnické odbory za porozumění při budování našeho ochotnického divadelnictví v českém pohraničí. Budeme neskonale vděční tomu, kdo by nám mohl darovati nebo levně odprodati *rekvizity pro vybavení jeviště*. Hlavně kulisy. Jsme snad nejchudším divadelním odborem v pohraničí. Začínáme za neutěšených podmínek. Nemáme ani kapitálu, ani kulis pro vybavení jeviště. Máme však opravdovou snahu dobrovolnou ochotnickou prací dosáhnouti vyšší úrovně po stránce kulturní a osvětové v našem českém pohraničí. Prosíme proto všechny, kdo by mohli postrádati něco ze svých starších jevišť aneb jeviště celé, aby nám je věnovali nebo levně odprodali. Věříme, že tato akce se setká s úspěchem, neboť tím bude pomoci opravdu dobré věci.

ZVUKOVÉ EFEKTY na deskách přesně podle Vašeho přání.

Podrobné informace Vám rádi nezávazně podáme. Napište nám na adresu

ARStudio

PRAHA II, Lucerna

J E V I Š T Ě opět z prvotřídního materiálu
dodává známá a oblíbená firma

AVANTGARDNÍ DEKORACE,
HORIZONTY, OPONY a j.

A l o i s D R O B N Ý
uměleckoprůmyslové ateliery
M Í S T E K — T e l e f o n 6 3 9

»ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO.« Za redakci odpovídá *Jakub Rydvan* (inž. *V. Sommer*), Praha II, Pštrossova 22. Redakční kruh: *Dr. Míra Čermáková, J. V. Gsöllhofer, Jos. Hudeček, V. Kasal, Otto Minářik, B. Müller-Greza.* — Vychází desetkrát ročně, vždy 1. každého měsíce (kromě června a července). Vydav. a nakl. je Ústřední Matice divadelního ochotnictva českého v Praze II, Spálená 11 (telefon 352-91), kde je též administrace. Jednotlivá čísla 5.— Kčs, celoroční předplatné 50.— Kčs i s pošt. — Novinová sazba povolena řed. pošt. čís. I-A-7-2372-OB, 23. ledna 1947. Dohlédací úřad pošt. Praha 25. Tisk: Československý Kompas v nár. správě, Praha XVI, Plzeňská 66. — Nevyžádané rukopisy redakce nevrací, nebyla-li připojena oznámkovaná obálka. Otištěné se honoruje. Přetisky jen s udáním přamene. — Reklamace nedošlého čísla se vyřizují jen do 14 dní po vydání čísla následujícího. — V komisi Div. knihkup. a naklad. *Ot. Růžičky, Praha II, Karlovo nám. 30.*

Půjčovna divadelních a maškarních obleků a národních krojů
M A R I E - T V R D K O V Á
PRAHA XI • GRÉGROVA 16 • TELEFON 519-26

DIVADELNÍ

*dekorace, reflektory,
tlumiče světla*

Vám dodá

PEPA MÁCA
ÚJEZD U SOKOLNIC

Čtěte

»Zprávy ÚMDOČ«

Barikády Čtyři pohledy na pražskou revoluci z okna předměstského činžáku od **FRANTIŠKA SILY** vyšly jako 5. svazek „Knižnice ÚMDOČ“. Jedna scéna: pokoj; 5 mužů, 4 ženy. **Zvláště se hodí ke květnovým oslavám!** Objednávky: ÚMDOČ Praha II, Spálená čísla 11. Cena Kčs 20.— (pro org. spolky Kčs 17.—). Provozov. právo Matice div., adresa táž

»PŮJČOVNA«

TOALETY PLESOVÉ A MAŠKARNÍ,
PRO NEVĚSTY, DRŮŽIČKY - SMUTKY
DIVADELNÍ VÝPRAVY

ANNA VANŽUROVÁ
HRADEC KRÁLOVÉ I.

Velké nám. - Palác Živnobanky

Vchod z Tomkovy ulice čísla 44/139 III. poschodí

J E V I Š T Ě

půl století zařizuje fa

FRANT. FERT

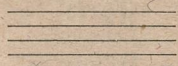
veř. obch. spol.

BRNO - HUSOVICE

Telefon 125-06

Založeno 1894

POZOR! OCHOTNÍCI - ŽIVNOSTNÍCI!

*Inserujte v „Českém lidovém divadle“,
jest to výhodné a podpoříte i svůj časopis!*

Informace: Insertní oddělení ČLD, Praha II, Spálená 11, telefon 352-91.

MATICE DIVADELNÍ

zapsané společenstvo s ručením obmezeným

PRAHA II, SPÁLENÁ 11 • TELEFON 352-91

má na skladě hry „Knižnice ÚMDOČ“, vydané tiskem, a rukopisy her:

Greža – Inultus – Čarodějka

Fr. Síla – Pašije

Pro mládež:

Fr. Smažík – Za onoho času – Pohádkou do srdíčka (Honzovo dobrodružství)

Cena rukopisů Kčs 40.—, při odběru více než 4 knih à Kčs 30.—

Ochotnická půjčovna divadelních kostymů,
národních krojů a masek

NAŠE ŠATNA

(majitel Družstvo pro postavení Tylova domu)

PRAHA I, Dlouhá třída 25
telefon 642-36

doporučuje ochotnictvu své služby.

Ježto čisté výtěžky odevzdává podnik ochotnictvu na zřízení ochotnického stánku (Tylova domu v Praze), podporuje ochotnictvo objednávkami ve svépmocném podniku vlastně **sebe**.

Divadelní a filmová ličidla **MO-KU**
přípravky k líčení

Marie Mottlová, PRAHA XVI, SMÍCHOV,
VLTAVSKÁ 28. - TEL. 459-07

Budete-li pořádat v TÝDNU DĚTSKÉ RADOSTI
dětské odpoledne, použijte zaručeně dobré knihy
(již doporučuje také LOUČKOVÁ SCÉNA) prvního
čsl. výboru sovětské poesie dětem, nazvaného

ZELENÁ RATOLEST

který obsahuje 52 práce 21 sovětských autorů ve
vzorném přebásnění Jana Doliny. Potěšíte děti lí-
beznuou poesií našeho bratrského spojence. Kniha
vázaná v poloplátně, s množstvím barevných ilustra-
cí a čtyřbarevným přehozem R. Bláhy stojí Kčs 70.-
U knihkupců neb v nakladatelství

E. BEAUFORT, nár. správa
PRAHA II, JUNGMANNOVA 15

FRANKLOVA divadelní ličidla
PRAHA II, LAZARSKÁ 5

Závod staré divadelní tradice - Tel. 274-40, 550-72